

Suđenje

Stranice: 1 [2](#) [3](#) [4](#) [5](#) [6](#) [7](#) [8](#) [9](#) [10](#)

KRIVIČNA PRIJAVA OKRUŽNO JAVNO TUŽILAŠTVO P R O K U P L J E

Na osnovu člana 140. stav 3, u vezi člana 137. i 139. Zakona o krivičnom postupku, podnosim Krivičnu prijavu Protiv IVANA IVANOVIĆA, profesora književnosti iz Kuršumlje, rođenog 1936. godine u Nišu, od oca Božidara i majke Milje, srpske nacionalnosti, državljanina SFRJ, zaposlenog u Gimnaziji u Kuršumlji, stalno nastanjenog u Kuršumlji – ul. Prvomajska br. 1, jer postoji osnovana sumnja da je izvršio krivično delo neprijateljske propagande iz čl. 118 st. 1 Krivičnog zakona.

Imenovani je u više navrata pisao i objavljivao literarne radove, koji ustvari, obučeni u književno ruho, predstavljaju političke pamflete uperene protiv naše društvene zajednice u celini i socijalističkog društvenog uređenja kao sistema, sa ciljem da ocrni, obezvredi i omalovaži socijalističku Jugoslaviju kao društvo i socijalizam kao ideologiju postojećeg društvenog uređenja u zemlji.

Time je, napisima, zlonamerno i neistinito prikazivao društveno-političke prilike u zemlji i podsticao na protivustavnu promenu društvenog i državnog uređenja, što je inkriminisano čl. 118 st. 1 Krivičnog zakona.

Poslednji, najizrazitiji primer ovakvog neprijateljskog literarnog angažovanja jeste politički pamflet izdat u vidu knjige sa naslovom «Crveni kralj», a štampan kao privatno izdanje avgusta 1972. godine u 1.000 primeraka.

U ovoj knjizi, koja navodno predstavlja ispovest jednog fudbalera, koji postaje fudbalska zvezda, pisac prividno predstavlja stanje u našem fudbalu i fudbalskom sportu, a ustvari čitava oštrica knjige je uperena protiv društvene zajednice.

Tako se Jugoslavija kroz celu knjigu naziva «Jugovina», što očigledno čini da sam ovaj izraz sadrži nipodaštavanje, omalovažavanje i vređanje naše zemlje.

Ime glavnog junaka je Jugović, što takođe nije slučajno odabrano. Kroz ispovest glavnog junaka zastupaju se poznati neprijateljski emigrantski stavovi, stavovi ljudi koje je «Jugovina zajebala» kao i stavovi da će se on jednoga dana vratiti u Jugovinu. Upoređujući stanje u kapitalizmu, sa stanjem u socijalističkoj Jugoslaviji, on napada «budžovane» u zemlji, koji se «zezaju, banče, hvataju tuđe žene i devojčice, mučkaju, guše slobodu, lome ljude, a radnici – rade, rintaju, crnče», ne ograničavajući ovakve stavove na jedno mesto ili određenu sredinu, već na čitavu zemlju. Kroz napade na «supovce», organe unutrašnjih poslova, on ih crta kao saradnike neke strane agenture, oni su za njega glupi, besposleni, blesavi, mamlazi, od kojih piščev junak ne može da «šora, u Nišu nema slobode za njega» itd. Pisac preko svog junaka, koga navodno predstavlja kao apolitičnog, nastoji da rehabilituje četništvo, jer je njegov otac poreklom iz četničke porodice, robijao je u socijalizmu, njegova imovina je konfiskovana, pa je njegov sin – junak Jugović «upoznao mnoga govna i ispašta za grehove svoga oca».

U čitavoj knjizi puno je stavova koji u potpunosti potvrđuju neprijateljsku – propagandu delatnost pisca, što se naročito odražava kroz neke izraze kao: «važno je da nisam crnac u fabrici», «danas niko nikoga ne jebava», «ko tebe jebe što je tebi teško», «u Kurvingradu obavezno povraćam», «nemam domovinu », «za Jugu me baš briga», «neka bude šta hoće, neka

izbije III svetski rat), «Jugoslavija nema puteve za mene» itd.

Kroz celu knjigu pisac obrađuje tri sloja ljudi u našoj zemlji: fudbalere koji žive, SUP-ovci koji špijuniraju i budžovani koji vole sladak život i radnici koji rintaju i crnče.

Iz napred navedenog i čitave knjige očigledno je da je knjiga književno delo utoliko što je nađena pogodna forma da se zlonamerno i neistinito prikažu društveno-političke prilike u zemlji, a da je to ustvari politički pamflet i politič ko-ideološka diverzija u obliku književnog dela.

Pisac knjige nije slučajno kroz ovakvu formu književnog rada pokušao da zlonamerno i neistinito prikaže društveno-političke prilike u zemlji, što se posebno može da sagleda iz činjenice da isti potiče iz poznate četničke i neprijateljske porodice. Njegov otac Boža Ivanović, pre rata oficir bivše jugoslovenske vojske, za vreme rata bio je komandant četničkih i nedićevskih jedinica na reonu Toplice, u kome svojstvu je izvršio bezbrojne zločine i ostao po zlu zapamćen među narodom toga kraja. Boža Ivanović je nestao prilikom oslobođenja, tako da se i sada ne zna da li je poginuo ili se nalazi u redovima političke emigracije u zapadnim zemljama. Čitava posleratna aktivnost Ivana Ivanovića, a naročito delatnost kao profesora književnosti gimnazije u Kuršumlji, ukazuje na njegove neprijateljske stavove i držanje pa je i ova knjiga samo rezultat takve njegove neprijateljske orijentacije.

Sem knjige «Crveni kralj» Ivanović je i u nekim drugim literarnim radovima isto tako zlonamerno i neistinito prikazivao društveno-političke prilike u zemlji. To pre svega važi za sledeće napise: 1. Napis «Ikar Jugović – centarfor na radu u Americi», objavljen u broju 8 lista «Mladi 1968» u Nišu, od 6.3.1969. godine, koji je svojevremeno izazvao opšte negodovanje kod društveno-političkih organizacija u Nišu, 2. Novela «Vo iz Niša», objavljena je u časopisu «Stig» u Malom Crniću, decembra 1970. godine.

3. Odlomak iz neobjavljenog romana «Mika Konjović, fudbalski radnik», koji se objavljuje u nastavcima u listu «Književna reč» tokom 1972. godine i dr.

Takođe jedan od njegovih literarnih pamfleta, koji do sada nisu objavljeni, kruži među prijateljima u Kuršumlji do kojih se može doći pretresom njegovog stana u selu Žitni Potok.

S obzirom da postoji osnovana sumnja da je kroz literarne radove, pisanim i objavljivanim političkim pamfletima izvršio krivično delo neprijateljske delatnosti iz člana 118. KZ, dostavljamo krivičnu prijavu Naslovu na dalju nadležnost.

U prilogu se dostavljaju: 1. Knjiga «Crveni kralj», štampana u privatnom izdanju Slobodana Mašića, iz Beograda – Vojvode Brane 7, avgusta 1972. godine.

2. Prikaz knjige «Crveni kralj» i njenih neprijateljskih i antisocijalističkih stavova na liniji neprijateljske propagande, 3. List «Književna reč» br. 2 od maja 1972. godine u kome je objavljen deo piščevog romana «Mika Konjović, fudbalski radnik», kao i 4. Isečak iz časopisa «NIN» br. 1016 od 28.6.1970. godine, u kome je objavljena priča «Moj brat Dinda Arizanović».

Podnosilac prijave (Dušan Milić) IZVEŠTAJ O PRETRESU STANA OKRUŽNOM JAVNOM TUŽIOCU P R O K U P L J E PREDMET: Izveštaj o preduzetim merama.

V E Z A: Krivična prijava podneta protiv Ivanović Ivana, prof. iz Kuršumlje Na osnovu člana 195. ZKP, dana 3.11.1972. godine izvršili smo pretres stana IVANOVIĆ IVANA, profesora iz Kuršumlje i IVANOVIĆ MILJE, učiteljice iz Žitnog Potoka, u cilju obezbeđenja dokaza u smislu podnete krivične prijave protiv Ivanović Ivana.

Pretres je izvršen u smislu odredbi člana 195 ZKP, jer se osnovano moglo pretpostaviti da se u stanu Ivanovića i njegove majke Milje mogu nalaziti drugi spisi i politički pamfleti, a bilo je očigledno da se ovi

dokazi drukčije ne bi mogli obezbediti. Pretresu se sem toga moralo pristupiti bez odlaganja, jer je Okružno javno tužilaštvo u Pančevu, Rešenjem br. 41/72. izreklo privremenu zabranu rasturanja knjige «Crveni kralj», od pisca Ivanović Ivana, što je moglo imati uticaja da Ivanović slične pamflete i rukopise prikrije.

U prilogu se dostavljaju kopije zapisnika o izvršenim pretresima u stanovima Ivana Ivanovića i Milje Ivanović, kao i kopije potvrda o oduzetim stvarima.

Pretresom stana Ivanović Ivana, pronađeni su i oduzeti sledeći predmeti, koji su u vezi sa svrhom pretresanja, i to: 1. Knjiga «Crveni kralj», štamparsko izdanje br. 0346, 2. Rukopis «Roman oko romana Crveni kralj» u kome se zlonamerno i neistinito prikazuju društveno-političke prilike u Toplici u periodu od 1965. do 1972. godine, 3. Rukopis «Arizani» (dramatizacija) u kome se neistinito prikazuju društveno-politički odnosi u zemlji, 4. Rukopis «Suđenje u filozofiji u Južnoj Srbiji» slične sadržine kao i prethodni rukopisi, 5. Rukopis «Kučkini sinovi», 6. Rukopisi «Garinča», «Vo iz Niša», «Smrt pesnika» i «Skretanje u desno», takođe politički pamfleti, 7. Pismo upućeno Ivanoviću, sa datumom 24. avgust 1972. godine u zaglavlju «Savremenik» - Beograd, a u potpisu «Duško», u kome pošiljalac obaveš tava Ivanovića kakve se mere u Beogradu preduzimaju da bi se «istovremeno pojavilo što više prikaza, što je dosta važno», kako u pismu doslovno stoji, 8. Radna sveska-kalendar sa više napisa – rukom pisanih, 9. Pismo upućeno I. Ivanoviću od Boška Rudnjičanina iz Vrnjačke Banje, sa žigom pošte 9.10.1972. godine.

Pretresom stana Ivanović Milje u selu Žitnom Potoku, pronađeni su i oduzeti sledeći predmeti: 1. Knjiga «Crveni kralj» od Ivana Ivanovića, štamparski broj 0103, 2. Knjiga «Kad su cvetale tikve» od Dragoslava Mihajlovića, 3. Pismo upućeno Milji Ivanović u vezi zabrane knjige «Crveni kralj», koje joj šalje lice iz Kuršumlije sa potpisom «Rada», 4. Fotografije (9) devet komada, na kojima se nalazi Boža Ivanović biv. oficir, a za vreme rata četnički komandant.

Izveštaj o izvršenom pretresu sa zapisnicima i potvrdama o oduzetim predmetima, kao i materijalima pronađenim u vezi sa svrhom pretresanja dostavljaju se u smislu člana 140. stav 3 i 143 stav. 1. ZKP.

OVLAŠĆENO SLUŽBENO LICE Operativni radnik SDB Milorad Kozić **REŠENJE VRHOVNOG SUDA JUGOSLAVIJE O ODREĐIVANJU NADLEŽNOSTI** Vrhovni sud Jugoslavije u veću sastavljenom od sudija dr Božidara Drecuna, kao predsednika veća, Dušana Simića, Vojislava Kneževića, Benjamina Marušića i Nikole Perovića, kao članova veća, sa stručnim saradnikom mr Milicom Zdravić, kao zapisničarem, u predmetu Ivana Ivanovića zbog krivičnog dela iz člana 174. KZ, odlučujući o sukobu o nadležnosti između Okružnog suda u Pančevu i Okružnog suda u Prokuplju, po saslušanju zamenika saveznog javnog tužioca Boška Brajovića, na sednici veća od 16. maja 1973. godine, doneo je **R E Š E N J E** Za vođenje krivičnog postupka protiv Ivana Ivanovića zbog krivičnog dela iz člana 174. KZ, nadležan je Okružni sud u Prokuplju. **O b r a z l o ž e n j e** Okružni javni tužilac u Prokuplju podneo je istražnom sudiji Okružnog suda u Prokuplju zahtev za sprovođenje istrage Kt-144/72 od 13. novembra 1972. godine protiv Ivana Ivanovića iz Kuršumlije, zbog osnovane sumnje da je izvršio krivično delo povrede ugleda države, njenih organa i predstavnika iz člana 174. KZ.

Rešenjem Kio-105/72 od 30. januara 1973. godine, koje je doneo istražni sudija Okružnog suda u Prokuplju, taj sud se oglasio mesno nenadležnim za postupanje u ovoj krivičnoj stvari i predmet ustupio Okružnom sudu u Pančevu kao mesno nadležnom sudu. U obrazloženju ovog rešenja se navodi da je roman «Crveni kralj», čiji je autor Ivan Ivanović, štampan u Pančevu. U smislu člana 27. stav 1. ZKP ako je krivično delo učinjeno štampom nadležan je sud na čijem je području spis štampan, a da se nadležnost po mestu prebivališta sastavljač a spisa određuje tek ako mesto u kome je spis štampan nije poznato.

Osim toga, u rešenju je navedeno da nema dokaza da je spis rasturan na području Okružnog suda u Prokuplju, te da Ivan Ivanović više nema prebivalište u Kuršumliji, dakle na području tog Okružnog suda, jer se odselio u Beograd.

Istražni sudija Okružnog suda u Pančevu, pošto se nije složio da prihvati nadležnost, rešenjem Kio-56/73 od 22. februara 1973. godine pokrenuo je postupak za rešavanje sukoba nadležnosti i dostavio je predmet Vrhovnom sudu Jugoslavije na odluku u smislu stava 2. člana 37. ZKP.

Vrhovni sud Jugoslavije je razmotrio predmet i cenio razloge iznete od strane oba suda, pa je našao da je za vođenje postupka u ovoj stvari nadležan Okružni sud u Prokuplju i to iz ovih razloga: Prema članu 27. stav 1. ZKP, ako je krivično delo učinjeno štampom mesno je nadležan sud na čijem području je spis štampan. Kako je roman «Crveni kralj» štampan u Pančevu, to bi po ovom propisu bio nadležan Okružni sud u Pančevu. Međutim, po stavu 2. člana 27. ZKP ako po zakonu odgovara sastavljač spisa, nadležan je i sud mesta u kome sastavljač ima prebivalište, ili sud mesta gde se odigrao događaj na koji se odnosi spis. U ovom slučaju za delo odgovara sastavljač spisa, zbog osnovane sumnje da je izvršio krivično delo iz člana 174. KZ, koji je u vreme stavljanja zahteva za sprovođenje istrage od strane okružnog javnog tužioca u Prokuplju istražnom sudiji Okružnog suda u Prokuplju imao prebivalište u Kuršumliji, što znači, na području Okružnog suda u Prokuplju. Stoga se Okružni sud u Prokuplju nije mogao oglasiti mesno nenadležnim da postupa u krivičnoj stvari, jer je Ivan Ivanović u vreme kad je sudu podnet zahtev za sprovođenje istrage imao prebivalište na području toga suda, te je stoga Okružni sud u Prokuplju nadležan za vođenje ovog krivičnog postupka na osnovu član 27. stav 2. ZKP.

Iz ovih razloga odlučeno je kao u izreci ovog rešenja – član 37. stav 2. ZKP.

Vrhovni sud Jugoslavije u Beogradu, 16. maja 1973, Kr-100/73.

Zapisničar, Predsednik veća Mr Milica Zdravić, s.r. Dr Božidar Kraus, s.r.

OPTUŽNICA

Socijalistička Republika Srbija

OKRUŽNO JAVNO TUŽILAŠTVO KT. 144/72 7.12.1973. godine Prokuplje

BM/MM OKRUŽNOM SUDU P R O K U P L J E

Na osnovu člana 19. stav 1, i člana 44. stav 2, tačka 3. ZKP, podnosim O P T U Ž N I C U PROTIV: IVANOVIĆ IVANA, rođenog 1936. godine u Nišu, od oca Božidara i majke Milje – rođene Dinić, sa stanom u Beogradu – Žarkovo, ul. 39. nova broj 42, Srbina, državljanina SFRJ, oženjenog, oca jednog deteta od 8 godina, književnika, završio Filološki fakultet, vojnu obavezu regulisao 1962. godine, srednjeg imovnog stanja, neosuđivanog, nije pod istragom za drugo krivično delo, brani se sa slobode, ZATO: Što je u knjizi «Crveni kralj», štampanoj 1972. godine izložio poruzi Socijalistič ku Federativnu Republiku Jugoslaviju, nazivajući je na više mesta «Juga » i «Jugovina», u kojoj je, pored ostalog, kroz usta nogometaša Zorana Jugović a omalovažio Jugoslaviju i sledećim rečima: «Nemam ni domovinu. Što da se lažemo, ne mogu da kažem da mi je Jugovina majka. I suviše toga mi se tamo desilo. A i da nije, ja sam internacionalac. Mi internacionalci nemamo ni kuću, ni zemlju. Za jugu me baš briga! Pa ipak je volim, majke joj ga...»,— čime je učinio krivično delo povrede ugleda države iz člana 174. Krivičnog zakonika.

Stoga P R E D L A Ž E M Da se pred tim sudom, kao stvarno i mesno nadležnim na osnovu člana 19. tačka 1. i člana 25. Zakonika o krivičnom postupku, zakaže i održi glavni pretres, na koji pozvati: I. Okružnog javnog tužioca iz Prokuplja.

II. Okrivljenog Ivanović Ivana, iz Beograda, Žarkovo – ul. 39. nova broj 42.

III. Perović dr Milivoja, advokata iz Beograda – M. Gorkog 39 – branioca okrivljenog.

IV. Da se u dokaznom postupku pročitaju i kao dokazi upotrebe: knjiga «Crveni kralj» i spisi Okružnog suda u Pančevu K. broj 159/72.

O b r a z l o ž e n j e Okrivljeni Ivan Ivanović rođen je u Nišu 1936. godine. Završio je Filološki fakultet. Do konca 1972. godine bio je profesor Gimnazije u Kuršumlji, kada je suspendovan sa dužnosti profesora. Posle ovoga u januaru 1973. godine preselio se u Beograd, gde je iste godine primljen u Udruženje književnika Srbije.

Knjigu «Crveni kralj», okrivljeni Ivanović napisao je 1969. godine i ista je avgusta 1972. godine izašla iz štampe, kao tzv. samostalno izdanje. Označena knjiga je štampana u 1.000 primeraka.

Iz knjige «Crveni kralj» se vidi da pisac okrivljeni Ivanović u istoj sa ironijom govori o Jugoslaviji, koju na više mesta naziva «Juga» i «Jugovina», a na stranici 110. kaže: «Nemam domovinu. Što da se lažemo, ne mogu da kažem da mi je Jugovina majka. Isuviše toga mi se tamo desilo. A i da nije, ja sam internacionalac.

Mi internacionalci nemamo ni kuću, ni zemlju. Za Jugu me baš briga! Pa ipak je volim, majke joj ga...».

Zoran Jugović je glavna ličnost knjige, te pisac svoje stavove prema Socijalističkoj Jugoslaviji iznosi kroz usta svog glavnog junaka. Inkriminisani izrazi i mišljenja glavnog junaka, u odnosu na SFRJ su očigledno omalovažavajući i uvredljivi. Zbog ovoga nalazim da se u radnji okrivljenog Ivanović Ivana stiču svi elementi povrede ugleda države iz člana 174. Krivičnog zakonika.

Okrivljeni Ivanović se brani da je za pisanje knjige «Crveni kralj» inspirisan uglavnom Marksovom mišlju «da novac izopačava osnovne društvene vrednosti». No, on se u knjizi manje bavi prednjim problemom, a mnogo više problemima političke prirode. Glavni junak knjige upućen je u probleme kapitalizma i socijalizma i kada o ovima govori, upoređenja se uvek završavaju na štetu socijalizma. Pisac u knjizi iznosi da su svi oni (Jugoslaveni) koji žive u Americi na neki način «zajebani u Jugoslaviji» i sl. Njegov King otvoreno kaže da u Nišu za njega «nema slobode» i da će otići negde gde ga cajkani neće saslušavati zbog toga što je koješta radio u Beču. Takođe, u poglavlju 14, kroz usta jedne ličnosti, pisac svog Kinga karakteriše da je najbolji igrač Krila Srbije...

Stopostotno karakteriše da je najbolji igrač Krila Srbije... Stopostotno je posleratni proizvod. Onakav kakvim smo ga napravili, te i to «Ako nešto kod njega ne valja to je samo zato što ne valja ni kod nas». Očigledno je da okrivljeni pisac karakteristike i osobine Kinga zlonamerno poistovećuje sa socijalističkim društvom u Jugoslaviji. Zbog izloženog smatramo da je odbrana okrivljenog Ivanovića neumesna i netačna, te da je kao takvu treba odbaciti.

OKRUŽNI JAVNI TUŽILAC Miodrag Bojović

PISMO BORACA OKRUŽNOM SUDU P R O K U P L J E

Od strane Mesne organizacije i građana sela Gornjeg Brestovca dobili smo pismo sledeće sadržine:

Povodom napisa u NIN-u, u broju 1016, od 28. juna 1970. godine, «Moj brat Dinda Arizanović» od Ivana Ivanovića, još jednom smo svedoci grubog nasrtaja na likove boraca koji su u krvi rata nosili na plećima, ne žaleći svoje živote, borce slobode koji su svoje ideale slili u izgradnji novog društva – socijalizma.

Umesto da im se divimo, a i svi im se divimo, zato što su bili borci i ostali su, zato što su heroji, deca revolucije, da ih nadmašimo u izgradnji samoupravnog socijalizma, kako bi im bili ravni, Ivan Ivanović, inspirisan putem koji mu je trasirao njegov otac, tobož «njegovim umetničkim stvaranjem», želi da kroz lik Dinde omalovaži i falsifikuje zasluge Pustorečkih boraca, kako bi time opravdao zverske postupke i

zločine koje je načinio njegov otac u ovom kraju, želi da mračnom slikom naslika život seljaka. Mesna organizacija Saveza boraca NOR-a sela Gornjeg Brestovca povodom time daje sledeće saopštenje: Ime Dinde Arizanovića nije nepoznato Ivanu Ivanoviću i slučajno uzeto za glavnu ličnost u njegovoj priči. Lokalizmi koje navodi u priči «Burazer, Bejograd, slamnjača, onodite» i sl. uzeti su iz sredine u kojoj je živeo Dinda Arizanović.

Dinda-Radisav Arizanović je rođen 1914. godine u selu Gornji Brestovac, sin seljačke porodice, građevinski radnik u bivšoj Jugoslaviji koji je okusio gorčinu radničkog života, smelo i hrabro je pošao u borbu protiv fašizma i domaćih izdajnika. Izrastao je i sazrevao u radničkim štrajkovima na beogradskim ulicama.

Po kapitulaciji zemlje 1941. godine vraća se u rodno mesto i oko sebe okuplja ljude pripremajući ih za odlučujući poziv Komunističke partije Jugoslavije.

Građani Gornjeg Brestovca ga nisu izneverili. Kao istaknutog između sebe biraju da bude komandir Pustorečke čete – Brestovačke.

Povratkom Stojana Ljubića – Vujanovskog u Pustoj Reci Dinda odmah uspostavlja vezu sa njim (bili su prijatelji, Stojanova sestra Vela bila mu je snaja za najstarijeg brata).

Stalno je održavao vezu sa Nikolajem Dinićem, Boškom Krstićem i Vojom Ristićem, zajedno sa njima aktivno radio na organizaciji ustanka i formiranju pomoćnih partizanskih desetina.

9. oktobra 1943. godine govori na zboru u Gornjem Brestovcu, a 10. oktobra 1943. godine sa sobom odvodi 26 boraca u redove Prve Južnomoravske brigade.

U knjizi – Prva Južnomoravska piše: «Ovo je drugovi partijski sastanak na kome prisustvuje Radisav Arizanović. Na prvom, Arizanović je bio primljen u članstvo Komunističke Partije Jugoslavije. Arizanovića su zvali Dinda, bio je rodnom iz Puste Reke. Komandir čete...».

Komandovao je četom na Sokolovom visu protiv Bože Ivanovića na Deveraku, širom Bosne sve do 1944. godine kada je imenovan za komandanta grada Leskovca i predsednika Vojnog suda u Leskovcu.

Posle rata bio je načelnik Vojnog odseka u Leskovcu u periodu od 1946.

do 1951. godine. Na raznim vojnim dužnostima je bio i u Prokuplju 1951. i 1952.

godine. Na raznim vojnim dužnostima je bio i u Nišu od 1953. do 1956. godine, zatim u Sremskoj Mitrovici od 1957. do 1961. godine. Od 1961. godine ponovo je vraćen u Niš. 1963. godine penzionisan je kao major Jugoslovenske Narodne Armije.

U knjizi «Tito u Leskovcu» piše: «Danas Tita neće moći da pozdravi njegov borac Radisav Arizanović, građevinski radnik iz Gornjeg Brestovca u Pustoj Reci. Umro je 1963. godine od teške i opake bolesti, umro je u zoru, na dan proslave njegove brigade...».

Radisav Arizanović Dinda nosilac je «Partizanske spomenice 1941. godine » i mnogobrojnih ratnih i mirnodopskih odlikovanja.

Danas kada čitamo priču «Moj brat Dinda Arizanović» zgnušavamo se «umetničkom stvaranju» Ivana Ivanovića. Ivan Ivanović, sin Bože Ivanovića (Boža Ivanović je bio komandant četničkog bataljona), svojom pričom prikazujući i negativan lik Dinde Arizanović, bezočno ruži ugled boraca i saboraca Dinde Arizanovića. Božu Ivanovića dobro poznaje Pusta Reka i dobro zna njegova nedela i njegove bezbrojne zločine među kojim je i zločin od 26. januara 1944. godine. Toga dana zločinci su ubili sve starije ljude koje su zatekli kod kuće. U toj akciji poginuli su Vojislav Petković, Trajko Recković, Dobrosav Stoilković, Mita Stajić, Toma Nikolić, Janićije Sreganović, Milovan Nikolić i Gliša Pavlović, svi iz Gornjeg Brestovca. Tom prilikom je izgubio život i Dobrosav Pejić iz Gornjeg Runjevca i još 15 lica iz drugih sela. Svi

pohvatani su pobijeni iz puške ili zaklani. U toj akciji su četnici pod vođstvom Bože Ivanovića u Gornjem Brestovcu zapalili više kuća i stanova. Preživelim građanima sela Gornjeg Brestovca zapalili su više kuća i štala. Preživeli građani Gornjeg Brestovca kao i danas da čuju rafale iz četničkog radaca i riku govoda u zapaljenim štalama.

Ubili su ih četnici i za sobom ostavili teške zločine.

Preživeli građani sela Gornjeg Brestovca i danas se zgražavaju pri pominjanju imena Bože Ivanovića.

Preživeli borci sećaju se borbi protivu Bože Ivanovića.

Na kraju, ne možemo a da ne zapitamo Ivana Ivanovića: šta misli o ulozi njegovog oca, Bože četnika, u Drugom svetskom ratu, njegovoj direktnoj pomoć i okupatorskim snagama – Bugarima na području Puste Reke, Jablanice i Toplice? Ima li mesta ovakvom njegovom «umetničkom stvaralaštvu» u našoj književnosti? Umesto očeve puške lati se pera kako bi dehumanizovao likove boraca, mračnom slikom slikao život seljaka koji svesno korača u samoupravni socijalizam svojom banalnošću: «Đi, Cvetko što se repčiš, jeb'o te opštinski poreznik» iskrivljuje našu stvarnost, svojom idejom negativno deluje na vaspitanje mladog naraštaja.

Njegovo ovakvo «književno stvaralaštvo» je teže nego li neprijateljsko delovanje njegovog oca, jer niko nema pravo na to, pa ni Ivan Ivanović, da baca crne mrlje na svetle likove naših boraca, da zamračuje našu revoluciju, koja danas sja i bdi nad Jugoslavijom.

Otuda tražimo najoštriju presudu za njegovo neprijateljsko delovanje.

MESNA ORGANIZACIJA SUBNOR-a I GRAĐANI SELA GORNJEG BRESTOVCA Milorad Vukadinović, s. r.

Prednja sadržina pisma Mesne organizacije Saveza boraca NOR-a sela Gornjeg Brestovca koja se odnosi na Ivana Ivanovića, sada okrivljenog za teško krivično delo, dostavlja se naslovu kao materijal.

ZA OPŠTINSKI ODBOR SUBNOR-a P r e d s e d n i k, Kostadin Vidojević

STAV UDRUŽENJA KNJIŽEVNIKA SRBIJE

UDRUŽENJE KNJIŽEVNIKA SRBIJE

ASSOCIATION DES CRIVAINS DE SERBIE

11 000 BEOGRAD

FRANCUSKA 7 TEL. 626-081 BROJ: 610

Beograd, 22.04.1974.

OKRUŽNOM SUDU PROKUPLJE

Obavešten o pokretanju krivičnog gonjenja druga Ivana Ivanovića, književnika iz Beograda, Upravni odbor Udruženja književnika Srbije je na jednoj od svojih skorašnjih sednica razmatrao ovaj slučaj. Tom prilikom odlučio je da radna grupa, u sastavu: Radonja Vešović, Mirko Vujačić, Pavle Zorić i Dragan Jeremić, d svoje mišljenje o romanu "Crveni kralj" druga Ivanovića, zbog koga se pokreće krivično gonjenje, s tim da se njeno mišljenje uputi tom Sudu.

U prilogu vam šaljemo mišljenje koje su pomenuti književnici napisali, ističući da su se u ovoj grupi nalazili istaknuti predstavnici našega Udruženja, da su svi članovi Saveza komunista Jugoslavije, da je drug Vešović sekretar Savetovanja komunista-pisaca u Beogradu, a drug Jeremić predsednik Udruženja književnika Srbije.

Uvereni smo da ćete mišljenje, koje su doneli ovi istaknuti pisci, uzeti u ozbiljno razmatranje prilikom odlučivanja o daljem postupku.

Za Upravni odbor sekretar Udruženja književnika Srbije /Vladimir Stojšin, s.r./ UPRAVNOM ODBORU UDRUŽENJA KNJIŽEVNIKA SRBIJE Na osnovu odluke tog Odbora na sednici od

5. februara o.g. da vas pismeno obavestimo o svom mišljenju o romanu "Crveni kralj" Ivana Ivanovića, povodom postupka koji je poveljen protiv ovog pisca, dostavljamo vam sledeće mišljenje: Roman "Crveni kralj" Ivana Ivanovića napisan je na osnovu mnogobrojnih novinskih izveštaja o aferama koje su potresale naš sportski život. Ivanović je naslikao složeni, protivrečni lik fudbalera-zvezde Zorana Jugovića koga je slava opila i zbunila, koji se u jeku najraznovrsnijih mahinacija oko kupoprodaje igrača, nameštanja rezultata itd. našao u središtu publiciteta, sasvim nepripremljen, nemoćan da lako izađe iz situacije u kojoj se našao. Osion zbog opšte pažnje koja mu se ukazuje, on se izražava primitivno, oštro i sirovo, ali to su njegove reči, njegova ispovest i to moramo uvek imati na umu. Piščevo gledište se ni u kom slučaju ne može identifikovati sa mišljenjem njegovog "junaka". Sa književno-teorijske tačke gledišta pogrešno je svako poistovećivanje ponašanja i govora junaka sa stavovima samoga pisca, koji je svoje delo napisao da bi kritički osvetlio jednu negativnu pojavu, koja je tako okarakterisana od mnogih naših istaknutih društveno-političkih i sportskih radnika.

Ivan Ivanović prikazuje u svom romanu jedno vreme koje upravo sada prevazilazimo: vreme raznih prolaznih i veštačkih kultova, sportskih zvezda koje su stvarale moćne mlade ljude za koje se niko ne brine. Mi danas uviđamo i u širim razmerama sve negativne aspekte takvog stanja. Možda je u iznošenju podataka i u slikanju atmosfere pisac bio fragmentaran, jednostran i nedorečen, ali ovaj njegov roman sigurno nije politički pamflet, već umetničko delo o jednom nesumnjivo negativnom fenomenu naše skorašnje stvarnosti. Činjenice u njemu opisane nisu izmišljene; likovi su građeni prema modelima iz života.

Nema sumnje da je reč o književnom delu koje svedoči o nekim izopačenostima koje je ostalo za nama i koje upravo, nakon Pisma Predsednika i Izvršnog komiteta SKJ, nastojimo da prevaziđemo.

Na osnovu čitanja romana "Crveni kralj", mi potpisani smatramo da, iako ova knjiga nameće niz pitanja literarne i ideološke prirode, ne daje povoda za sudsko gonjenje, već samo za književno-kritičke analize.

/Radonja Vešović, s.r./ /Mirko Vujačić, s.r./ /Pavle Zorić, s.r./ /Dragan M. Jeremić, s.r./

PRESUDA OKRUŽNOG SUDA K. br. 99/73

U IME NARODA OKRUŽNI SUD U PROKUPLJU, kao prvostepeni u veću sastavljenom od sudije Niketić Đ. Branislava, kao predsednika veća i sudija porotnika Radivojević Jovana i Stanišić Milisava, kao članova veća, uz sudelovanje zapisničara Mančić Mirke, u predmetu krivice okrivljenog IVANOVIĆ IVANA, iz Beograda, optuženog optužnicom Okružnog javnog tužioca u Prokuplju Kt. br.

144/72 od 7.12.1973. godine zbog krivičnog dela povrede ugleda države, njenih organa i predstavnika iz čl. 174. KZ koju zastupa zamenik OJT-a Mijušković Velizar, po održanom usmenom, javnom i glavnom pretresu, na dan 23.10.1974.

godine, posle konačnih predloga optužbe i odbrane, doneo je i javno objavio u prisustvu stranaka istoga dana 23.10.1974. godine sledeću

P R E S U D U

OPTUŽENI: IVANOVIĆ IVAN, od oca Božidara i majke Milje, rođene Dinić, rođenog 19.12.1936. godine u Nišu, živi u Beogradu – Žarkovo, ul. 39 Nova br. 42, Srbin, državljanin SFRJ, književnik, oženjen – otac jednog maloletnog deteta, pismen, završio filološki fakultet, vojsku služio 1962. godine u Umagu, vodi se kod VO pri SO Čukarica, zaposlen kod Udruženja

književnika Srbije u Beogradu, prima na ime ličnog dohotka 1.500 dinara, do sada neosuđivan, K R I V J E Što je u knjizi «Crveni kralj», štampanoj 1972. godine, izložio poruzi Socijalistič ku Federativnu Republiku Jugoslaviju, nazivajući je na više mesta «Juga » i «Jugovina», u kojoj je, pored ostalog, kroz usta nogometaša Zorana Jugović a omalovažio Jugoslaviju i sledećim rečima: «Nemam ni domovinu. Što da se lažemo, ne mogu da kažem da mi je Jugovina majka. Isuviše toga mi se tamo desilo. A i da nije, ja sam internacionalac. Mi internacionalci nemamo ni kuću, ni zemlju. Za Jugu me baš briga! Pa ipak je volim majke joj ga...», – – čime je učinio krivično delo povrede ugleda države, njenih organa i predstavnika iz čl. 174. KZ, – pa ga sud na osnovu čl. 3, 30, 38, 174. – KZ i 10. i 318. ZKP O S U Ā U J E Na kaznu zatvora u trajanju od dve godine dana, koju će početi da izdržava po pravosnažnosti presude, kada slobode bude lišen. Optuženi se obavezuje da plati sudu na ime paušala 200 dinara u roku od 15. dana po pravosnažnosti presude pod pretnjom izvršenja.

O b r a z l o ž e n j e Izvedenim dokazima na glavnom pretresu, savesnoj i brižljivoj oceni ovako izvedenih dokaza, koji su cenjeni na osnovu čl. 10. i 318. ZKP, sud je našao i utvrdio sledeće činjenično stanje: Optuženi je završio filološki fakultet. Zapošljava se kao profesor Gimnazije u Kuršumliji, sa ove dužnosti biva suspendovan 1972. godine. Januara 1973. godine preselio se u Beograd i iste godine primljen je u Udruženje književnika Srbije.

Knjigu «Crveni kralj» optuženi Ivanović napisao je u Kuršumliji 1969.

godine. Izašla je iz štampe 1972. godine, kao tzv. samostalno izdanje. Štampana je u 1.000 primeraka.

Okružni sud u Pančevu rešenjem K. br. 159/72, od 28. decembra 1972.

godine, zabranio je rasturanje knjige «Crveni kralj» od pisca optuženog Ivanović Ivana. Ovo rešenje potvrđeno je rešenjem Vrhovnog suda Vojvodine K. br.25/73 od 15. januara 1973. godine.

Optuženi u knjizi «Crveni kralj» izlaže poruzi Socijalističku Federativnu Republiku Jugoslaviju, jer je na više mesta naziva «Juga» i «Jugovina». Ovi izrazi Jugoslaviju nipodaštavaju, omalovažavaju je i izlažu poruzi. Optuženi ovo čini kroz usta nogometaša Zorana Jugovića, kojeg slika kao priprostog mladića, stavlja mu mnoge reči, mnoga razmišljanja i mnoge psovke, pa i ove izraze: «Juga » i «Jugovina» kojima je cilj da ocrne, okaljaju i obezvrede i omalovaže Socijalistič ku Jugoslaviju kao društvo i Socijalizam kao ideologiju. Optuženi omalovaž ava Jugoslaviju i rečima: «Nemam ni domovinu. Što da se lažemo, ne mogu da kažem da mi je «Jugovina» majka. Isuviše toga mi se desilo... Za «Jugu» me baš briga! Pa ipak je volim, majke joj ga...». Kroz ove inkriminisane izraze jasno se vidi da mu je Jugoslavija domovina, koju istina ne priznaje, jer mu se ne sviđa ovakva kakva je – socijalistička, a da bi bila njegova, mora biti neka druga, a ne ova sadašnja. Zbog toga sa ponosom ističe u razgovoru sa gazdom u Americi da u Jugoslaviji nije bio čak ni član Socijalističkog saveza. Ističe da sa jugoslovenskim pasošem u džepu «samo budale ostaju u zemlji» (str. 12). U Jugoslaviji vladaju «budžovani» i kaže: «dovoljno je da mrdnem malim prstom i ti si naj... za čitav život» (str. 13). Ti isti «budžovani» van zemlje su niko i ništa.

«Mene su u Jugoslaviji izjeb... kao i tolike druge» (str. 12). Ne samo to da psuje, vređa i omalovažava Jugoslaviju izrazima «Juga» i «Jugovina», već psuje i vređa pod punim nazivom kad kaže: «J... ti ja gangstersku Ameriku! I svaku drugu pokvarenu državu, pa makar bila to i moja rođena Jugoslavija» (str. 38).

Optuženi ne samo da ovo piše u knjizi «Crveni kralj», već ovo ponavlja i u odlomku objavljenom 1969.

godine u listu «Mladih 68» gde ističe da ga za Jugoslaviju baš briga, da mu je Jugovina poslednja rupa na

svirali, Amerika je zemlja velikih mogućnosti i ne bi je menjao ni za šta na svetu». Ide toliko daleko da se najvulgarnije izražava o Jugoslaviji, ističući da ga za Jugoslaviju boli k..., da nema nikakvog razloga da je voli i da su ga u Jugoslaviji zaj... i to su činili na hohštaplerski način. Optuženi ovakvim inkriminiranim izrazima nanosi povredu časti i ugleda naših naroda, i teško vređa moral SFRJ.

Optuženi je obrazovan čovek. Vešt je pisac koji se, negde prikrivenije a negde otvorenije, ispoljava kao politički i klasni protivnik socijalizma, iako svuda uverava da se ne bavi politikom. Politički je izvanredno upućen kad kaže: «za politiku sam duduk» (str. 33), ipak njegov junak Zoran Jugović zna da vodi političke razgovore koji se uvek završavaju na štetu Jugoslavije i njenog socijalizma.

Ova njegova politička upućenost dolazi do izražaja u razgovoru fudbalera Zorana sa francuskim studentom (str. 34, 35, 36) kad kaže: «Dole u mojoj Južnoj Srbiji ima mnogo te sirotinje» (str. 34). On ne zna «nikog u partiji koji se odrekao svojih primanja» u korist siromašnih (str. 35). Radnici primaju «50.000 dinara mesečno» (str. 35), za Jugovića postoje dve kategorije ljudi u Jugoslaviji «neko crnči a neko se zeza». Iz ovoga se da zaključiti da po optuženom crnče radnici u fabrikama i rudnicima, a «zezaju» se «budžovani» u kancelarijama i kabinetima. Radnici po njemu rintaju u fabrici za 50.000 mesečno. U ovim slučajevima optuženi nastoji da naširoko ocrni Jugoslaviju i njeno društveno uređenje. «Budžovanima» naziva sve funkcionere klubova, političke radnike, privrednike, oficire JNA i po njemu su oni svi siti, zezaju se, banče, hvataju tuđe žene i devojčice, mučkaju, guše slobodu, lome ljude, a radnici – rade, rintaju, crnče. Iz ovako date mračne slike o Jugoslaviji francuski student izvodi zaključak da je kapitalizam g.o, a potom dodaje «samo ja bih rekao da je i socijalizam ...» (str. 36). Ovde autor prekida rečenicu, ali svaki čitalac može da je završi, onako kako ju je komponovao i usmerio optuženi kao autor, a to je – da je socijalizam jednak kapitalizmu.

Po optuženom i njegovom romanu «Crveni kralj» crna je i izopačena slika organa SUP-a, kada upoređuje SUP sa američkom policijom i kaže: u Americi je policija «naoružana na konjima, ali te ne dira čak i kada demonstriraš», a naši supovci te prate po rečima autora i kad ideš na k...š, kad ideš kurvi i kad nema razloga. Tako optuženi čitavo poglavlje jedno u svojoj knjizi posvećuje «supovcu Božiću». Taj supovac «palamudi, glup je, besposlen, blesav, mamlaz», (str. 28-33). Od tog «supovca» junak ne može da š...a. U «Nišu nema slobode za njega». Za njegovog fudbalera Jugovića on je «gazda», fudbaler zeza «blesavog Božića», izjednačava ga po blesavosti sa emigrantima u Beču. Ironija optuženog je još veća kada se Jugović žali na špijuniranje niškom «budžovanu» Miši Perišiću koji, čak u prisustvu nekih «budžovana» iz Republike, brani fudbalera a za supovca kaže: «eto, ... godinama strpljivo gradimo, ciglu po ciglu, i onda dođe neki mamlaz i jednim udarcem repa sve poruši!» (str. 32) i epilog čudan – supovac Božić je udešen, on ide pognute glave, fudbaler Jugović trijumfuje.

Optuženi se u poglavlju 43. ponovo vraća SUP-u i ponavlja najcrnju sliku. Ovoga puta je na udaru «Cvele», koji saraduje sa SUP-om. Po njemu je «Cvele» cinkaroš, «čovek koji liže du..e, čovek od koga svi strepe, koji upropašćuje ljude» sad «sa sitnom decom» i tome slično. Njegov junak Jugović obračunava se sa njim – tuče ga na Kalemegdanu, izaziva ga «udri prvi». «Ti radiš za SUP!» (str.95). Dakle, na ovom slučaju je najjasniji stav i junaka knjige i optuženog kao pisca, da tako može da misli i piše jedino protivnik socijalizma, potučeni protivnik i protivnik SFRJ.

Ovakvo činjenično stanje sud je utvrdio na osnovu pročitane knjige «Crveni kralj», dnevnika optuženog «Roman oko romana Crveni kralj», priče «Moj brat Dinda Arizanović», objavljene u NIN-u 28.6.1970. godine, izveštaja Saveza boraca u Bojniku br. 141/1 od 11.10.1974. godine, priče «Kučkini sinovi» objavljene u «Savremeniku» 1973. godine, priče iz 1969. godine objavljene u časopisu «Mladi 68» i

najzad priče «Zoran Jugović, centarfor na radu u Americi».

Kod ovako utvrđenog činjeničnog stanja sud nalazi da se u radnji optuženog stiču sva obeležja krivičnog dela povrede ugleda države, njenih organa i predstavnika iz čl. 174. KZ, jer je optuženi izložio poruzi Socijalističku Federativnu Republiku Jugoslaviju nanoseći joj povredu časti i ugleda i njenih naroda, teško vređajući moral u Jugoslaviji, omalovažavajući Socijalističku Jugoslaviju kao društveno uređenje i socijalizam kao ideologiju.

Optuženi je punoletna i psihički zdrava osoba. Ovo je krivično delo učinio sa umišljajem, jer je bio svestan da upotrebom inkriminiranih izraza izlaže poruzi SFRJ, povređuje njenu čast i ugled i ugled njenih naroda, pa je hteo izvrš enje ovog dela.

Da je optuženi bio zaista svestan i hteo da inkriminiranim izrazima izloži poruzi SFRJ, povredi njenu čast i ugled i ugled njenih naroda, proizilazi iz njegovih objavljenih priča i to, priče «Kučkini sinovi» objavljene u «Savremeniku» 1973. godine, nakon zabrane rasturanja knjige «Crveni kralj» od strane Okružnog suda u Pančevu, rešenjem K. br. 159/72 – od 28. decembra 1972. godine, gde na strani 9. kaže: «... milicioner je čovek samo kad ne nosi uniformu».

U priči «Moj brat Dinda Arizanović», objavljenoj u NIN-u 28.6.1970. godine, jasan je stav optuženog prema komunistima, prema socijalizmu, predstavnicima vlasti i Savezu komunista uopšte, njegova mržnja prema borcima NOB-a, gde prvoborca pok. Dindu Arizanovića, iz G. Brestovca i prvog komandira Pustorečke čete u Brestovcu, koga prikazuje kao negativnu ličnost da je Dinda «direktor», koji je sticajem okolnosti («zato što je bio žilav») postao prvoborac, da novac čuva u Švajcarskoj, sin mu studira u inostranstvu, a kuću ima na Banovom Brdu u Beogradu.

Cilj pisanja romana «Crveni kralj» i objašnjenje sadržine ovog romana može se shvatiti iz dnevnika optuženog «Roman oko romana Crveni kralj», stav optuženog prema komunistima i kritičarima ovog romana, njegov stav prema ljudima političarima u Kuršumliji, gde optuženi sve svoje kritičare pokušava da diskvalifikuje, da ih predstavi kao nedoučene, tupave, moralne i političke propalitete, karijeriste, provincijalce, udbaše, ortodoksne komuniste, partijaše i sl. Daje iskrivljenu političku sliku situacije u Toplici i njene vodeće ljude u najmrač nijem svetu prikazuje – posmešljivo i zlurado, nastojeći da sve diskredituje, a naročito one iz komiteta, jer komitet naziva menzom i ljude iz SUP-a i privrede.

Ova zluradost naročito je uočljiva kod optuženog u opisivanju boravka Predsednika Tita u Toplici (na str. 28).

Sud je cenio odbranu optuženog, da mu se potkrala greška u romanu «Crveni kralj», nazivajući Jugoslaviju «Jugom» i da je njegov kiks kada je u ovoj knjizi rekao «za Jugu me baš briga, ipak je volim majke joj ga...», pa je našao da je ovakva odbrana optuženog neosnovana, jer je optuženi profesor srpskohrvatskog jezika, književnik i vrlo vešt pisac. Naprotiv, ovim je hteo da omalovaž i SFRJ kao socijalističku zemlju. Sud optuženom nije poverovao da mu je u priči «Moj brat Dinda Arizanović» izmišljena ličnost, već je uzeo Dindu Arizanović a, prvoborca i komunistu da bi prikazao kao negativnu ličnost. Optuženi je Arizanovića poznavao, učio je gimnaziju u Prokuplju, gde je Arizanović bio načelnik Vojnog odseka 1951. i 1952. godine. Iz same odbrane optuženog proizilazi da je znao da inkriminirani izrazi u knjizi «Crveni kralj» vređaju moral SFRJ, da će negativno uticati na čitaoca a posebno na omladinu, jer sam optuženi kaže da ovu svoju knjigu nikako ne bi dozvolio svom detetu da čita dok ga prethodno ne bi pripremio, i objasnio mu sadržinu iste. I, najzad, sud nije mogao prihvatiti kao osnovanu odbranu optuženog da je za pisanje knjige «Crveni kralj» bio inspirisan i vođen Marksovom mišlju «da novac izopačava osnovne društvene vrednosti», jer se optuženi ovim problemom u knjizi veoma malo

bavi, a mnogo više problemima političke prirode, upoređivanje kapitalizma i socijalizma, koja se upoređenja uvek završavaju na štetu socijalizma i socijalističke Jugoslavije.

Prilikom odmeravanja kazne optuženom sud je cenio sve okolnosti, kako olakšavajuće tako i otežavajuće, koje stoje na strani optuženog, a u smislu čl. 38. KZ, pa je od olakšavajućih okolnosti našao da na strani optuženog stoji: da do sada nije osuđivan, da je relativno mlad čovek, otac jednog maloletnog deteta, da mu supruga nije u radnom odnosu, njegovo detinjstvo i činjenicu da je u toku rata ostao bez oca. Sud je optuženom od otežavajućih okolnosti posebno cenio činjenicu da optuženi kroz celokupan svoj književni rad nastoji da negira društveno i političko uređenje u Jugoslaviji, da prema njemu ovom zemljom vladaju korisnici revolucije, da su radnici obespravljani politički a ekonomski degradirani, tako da jedva vegetiraju. Da je zbog svega toga nastupila kod svakog pojedinca totalna dezintegracija ličnosti, svaki građanin u Jugoslaviji je izgubio i elementarno poštenje, da nema nikakvih ideala, da su ljudi u Jugoslaviji postali krajnje amoralni i nihilisti, pa mu je u oceni svih ovih okolnosti izrekao kaznu zatvora u trajanju od dve godine, nalazeći da je ovako izrečena kazna srazmerna društvenoj opasnosti učinjenog krivičnog dela i radnji optuženog i da će se njome postići cilj i svrha kažnjavanja iz čl. 3. KZ – da optuženi i druga lica ne čine ovakva i slična krivična dela.

Sud je optuženog obavezao na plaćanje sudskog paušala u iznosu od 200 dinara imajući u vidu imovno stanje optuženog i trajanje krivičnog postupka.

OKRUŽNI SUD U PROKUPLJU, dana 23.10.1974. – K. 99/73 Zapisničar,

Predsednik veća-sudija Mančić Mirka s. r. Branislav Niketić s. r.

PRAVNA POUKA: Rok za žalbu je 8. dana od dana prijema otpravka presude.

Žalba se podnosi ovome sudu za Vrhovni sud SR Srbije u Beogradu.

ŽALBA PISCA VRHOVNOM SUDU SR SRBIJE Presudom Okružnog suda u Prokuplju K. br. 99/83 od 23. oktobra 1974.

godine osuđen sam na dve godine zatvora zbog romana «Crveni kralj» koji sam napisao tokom 1969. godine a 1972. godine objavio. Moj branilac, dr Milivoje Perović je uložio žalbu na presudu Okružnog suda, a ja ovim želim da tu žalbu u nekim aspektima dopunim. Pritom ću se osvrnuti na etičku stranu ovog slučaja, iz prostog razloga što je svako pisanje etički čin, a pisac u tom smislu odgovoran pred društvom i samim sobom. Ne želim, dakle, da bežim od odgovornosti, ali smatram da imam osnovno pravo da zahtevam da moje delo bude pravilno tumačeno i interpretirano.

1. Roman «Crveni kralj», zbog koga sam osuđen od strane Okružnog suda u Prokuplju, je umetničko delo. Mislim da to uopšte nije sporno; celokupna književna kritika, koja je, bez sumnje, najkompetentnija da ocenjuje književno stvaralaštvo, proglasila je roman uspešnim umetničkim delom i dala mu pozitivne estetske ocene. Pošto se radi o umetničkom delu, onda je jasno da svaka slika, svaki iskaz u njemu, imaju pre svega estetsko značenje, istrzanje pojedinih delova i rečenica i njihova interpretacija van celine znači narušavanje estetskog integriteta dela i može da ima svako drugo značenje od onog koje mu je pisac namenio. Samo detaljna estetska analiza, sačinjena na odgovarajućem naučnom nivou i od strane stručnjaka kojima je to poziv, može da osvetli sve druge aspekte koje jedno književno delo može u sebi da nosi: biološki, psihološki, socijalni. Kako je sud deo društva i sudi u ime njega, dakle, u ime naroda, on mora da vodi računa, po mom skromnom laičkom ubeđenju, o društvenom tretmanu pomenutog dela. Okružni sud u Prokuplju je ovo potpuno zanemario i o mom romanu dao svoje kvalifikacije koje se dijametralno razilaze od ocena koje su o njemu date javno i od strane kompetentnih stručnjaka. Sud je

imao pred sobom niz takvih društvenih dokumenata i da je pokazao makar samo jedan promil dobre volje mogao je da ih ceni. A ti dokumenti su: napisi u «Borbi», «Politici», «NIN-u», «Mladosti», «Književnim novinama», «Književnoj reči», «Vjesniku», «Savremeniku», «Politici ekspres», interesovanje «Dunav filma» i «Ateljea 212» za ekranizaciju i prikazivanje mog romana; zatim veštačenje vodećeg jugoslovenskog etičara, univerzitetskog profesora, dr Vuka Pavićevića, izrađeno na zahtev Okružnog suda u Pančevu; najzad mišljenje specijalne komisije koju su sačinjavali istaknuti pisci komunisti, među njima i sekretar Aktiva pisaca komunista, drug Radonja Vešović. Ovo nisu «privatna književnička mišljenja», jer su istaknuta javno a u nekim slučajevima u okviru društveno-političkih organizacija, kakvo je Udruženje književnika Srbije. Ignorirati ih znači odbaciti društvenu svest, društveni aspekt viđenja jednog umetničkog dela. Kad se to uradi, onda se ne sudi u ime društva nego u svoje ime ili u ime nekih pojedinaca koji ne dele društveno mišljenje niti prihvataju društvene stavove.

Želim da uverim Vrhovni sud Srbije – a Okružni sud u Prokuplju nisam mogao jer je on, jednostavno, odbacio svaku moju odbranu – da sam pišući «Crvenog kralja» imao krajnje poštene namere da u okviru svog talenta napišem delo koje će društvu da koristi, da mu pomognem da otkloni neke svoje slabosti i nedostatke, ili bar da ih uoči. A činjenica je, koju je teško opovrgnuti, da je u fudbalu tih slabosti i deformacija bilo napretek, o čemu ću kasnije reći još neku reč.

2. Nisam mislio da o ovome govorim u žalbi, ali me je nedavno istupanje književnika Oskara Daviča, istaknutog društveno-političkog radnika, na RT Zagreb ohrabrilо. Želim da Vrhovni sud Srbije oceni u kojoj meri je presuda Okružnog suda u Prokuplju protivustavna. I stari i novi Ustav SFRJ ističe kao jedno od neotuđivih prava čoveka slobodu umetničkog stvaralaštva. Pošto je u vreme kad je moj roman nastajao važio stari Ustav, citiraću njegov 45. član: «Naučno i umetničko stvaranje je slobodno. Stvaraoци naučnih i umetničkih dela, kao i naučnih otkrića i tehničkih izuma, imaju moralna i materijalna prava na svoje tvorevine. Obim, trajanje i zaštita tih prava određuju se saveznim zakonom». U obrazloženju presude Okružnog suda u Prokuplju stoji da sam ovako kažnjen da ubuduće «optuženi i druga lica ne čine ovakva i slična krivična dela». Dakle, kazna ima pre svega pedagoški značaj. A pošto je moje krivično delo roman, ovo se ne može drugačije shvatiti nego kao preventiva od ovakvih i sličnih romana. Poznato je, međutim, da u istoriji isti roman nikad nije dvaput ponovljen, niti da dva pisca mogu isto da pišu. Ako se ovom kaznom hteo postići i cilj da se upozore pisci budućih romana, onda je njima uzeta osnovna pretpostavka stvaralaštva, slobodan izbor teme, polifonija mišljenja, suprotstavljanje shvatanja, mišljenja ličnosti itd. Ne verujem da je cilj našeg društva da unapred odredi razvoj umetnosti. Ne znam nijedan dokument, bilo SFRJ kao države, bilo SKJ, u kome je tako što zapisano.

Isto tako, nadam se da kao čovek i pisac imam ista prava pred društvom i njegovim zakonima kao ostali ljudi. Prevedeno na jezik svakodnevice, to znači da je nelogično da ja dobijem dve godine robije što moj junak kaže nešto što bi se moglo podvesti pod tačku Krivičnog zakonika, a da drugi pisci ne budu ni pozvani na odgovornost, a nekmoli osuđeni, kad njihovi junaci postupaju slično! Ako bi se ovaj metod primenio generalno – a zakon je opštevažeći, ne primenjuje se samo na pojedinca – onda bi trebalo pozvati na odgovornost još mnoge pisce: Oskara Daviča za monolog agenta Gestapoa Klause u romanu «Pesma», Mihaila Lalića za monolog zločinca Rika Gizdića u romanu «Pramen tame», i čitav niz mlađih pisaca. Pomenuti pisci ne samo da nisu pod udarom zakona, nego su opšte priznati i nikome na pamet ne pada da ih optuži što su u svojim delima dali polifoniju različitih mišljenja. Biću još konkretniji u slučaju pisca Miodraga Bulatovića u njegovom romanu «Ljudi sa četiri prsta», koji upravo izlazi u «Književnoj reči». U broju 27, jun 1974. godine, mogu se naći i sledeći izrazi, koje, ako ih istrgnemo iz

konteksta, predstavljaju daleko veću krivicu nego inkriminirani izrazi u mom romanu: «Domovino, bezdušna i nezasita kurvo!» (iz konteksta se vidi da se rečenica odnosi na Jugoslaviju i da je izgovara kriminalac emigrant); «...za balkansku, neprovetrenu tamničnu Jugoslaviju ozidanu po srpskom ukusu» (reči izgovara ustaša emigrant); «Nisam mogao dokazati da sam politički gonjen i onemogućavan u Jugovini. Niti da sam od komunističkog terora, i željan ove, njihove slobode, pobjegao na Zapad». Sam autor daje objašnjenje u fusnoti da su izrazi «Juga i Jugovina, argon emigranata i posleratnih migranata, posebno gastarbajtera, nazivi za Jugoslaviju». Isto tako, pomenute izraze obilato koriste novinari (Žika Živulović Serafim, Gojko Banović, Dragan Golubović) u reportažama o životu naših radnika u inostranstvu, a sudija beogradskog Okružnog suda Ilija Simić je u časopisu «Delo» od maja i juna 1969. godine objavio rečnik šatrovačkih reči i izraza, koji sam ja koristio, a u kome uz reč Jugoslavija stoji izraz Jugovina.

Iz svega ovoga mi ništa drugo ne preostaje nego da zaključim da za mene važe posebni zakoni nego za druge pisce i ljude. Ili, da sam osuđen pre suđenja, već samim svojim postojanjem.

3. Pošto je Okružni sud u Prokuplju imao sve ove činjenice u vidu, jer sam mu ih ja predočio, on je morao, da bi opravdao svoju presudu, da je obrazloži i sledećim pretpostavkama: a) Ivan Ivanović, tj. ja, je protivnik socijalizma, potučeni protivnik, i protivnik SFRJ, b) ličnost romana «Crveni kralj» Zoran Jugović alias Zoka King i pisac romana su jedna te ista ličnost i pisac kroz usta junaka izražava svoja shvatanja, c) da mi imputira niz stavova i shvatanja o prilikama u Jugoslaviji koje ja, ni u najtežim životnim prilikama i okolnostima, ne bih prihvatio kao svoje jer su neistiniti, lažni, a po mom dubokom ubeđenju i primitivni.

Ovde ću se pozabaviti metodologijom kojom se služi Okružni sud u Prokuplju da bi opravdao oštru i drakonsku kaznu od dve godine zatvora. Istina, u obrazloženju presude Okružni sud pominje neke olakšavajuće okolnosti, ali izričito kaznu koja je daleko bliža gornjem nego donjem zakonskom limitu. Praktično, olakšavajućih okolnosti nema.

a) Okrivljeni Ivan Ivanović je potučeni protivnik socijalizma i Jugoslavije.

Ovakvo «činjenično stanje» sud je utvrdio na osnovu: pročitane knjige «Crveni kralj», dnevnika optuženog «Roman oko romana Crveni kralj», priče «Moj brat Dinda Arizanović», objavljene u «NIN-u» 28.6.1970. godine, izveštaja Saveza boraca u Bojniku br. 141/1 od 11.10.1974. godine, priče «Kučkini sinovi» objavljene u «Savremeniku» 1973. godine, priče iz 1969. godine u časopisu «Mladi 68» i najzad priče «Zoran Jugović, centarfor na radu u Americi». Nisam bio u mogućnosti da na ove optužbe odgovorim jer sam za njih prvi put čuo na pretresu pa stoga to činim u žalbi. Odmah da kažem, u navedenom materijalu ima dva falsifikata: priča u «Savremeniku» ima naslov «Kučka i njeni sinovi», a rečenica citirana u obrazloženju «da je milicioner čovek samo kad skine uniformu » uopšte ne postoji; dve poslednje navedene priče su u stvari jedna. Okružni sud u Prokuplju mi, dakle, dvaput stavlja na teret jednu te istu stvar! Što se tiče smisla i značenja romana «Crveni kralj», o njemu ću govoriti kasnije. «Dnevnik oko romana...» su moje beleške o nekim događajima i ljudima u Toplici koje nisu objavljene niti su pisane za objavljivanje. Kada su službenici Službe bezbednosti izvršili pretres u mom stanu u Kuršumliji, između ostalog, zaplenili su mi i te beleške; zatim su ih pokazivali ljudima na koje se one odnose, što je navuklo taj ogromni odijum na mene; otud protest kad sam primljen u Udruženje književnika Srbije, što je u najmanju ruku neuobičajeno. Mada te beleške nisu predmet optužnice, dužan sam da kažem sledeće: u njima sam, pored niza intimnih stvari, zabeležio i neke zloupotrebe socijalizma od strane lokalnih rukovodilaca, kao što su: poznata «ekseraška afera» u Toplici, proslava godišnjice

jednog preduzeća koja je stajala grdne novce u gradu koji nema ni čestitu biblioteku, davanje bespovratnih kredita za postdiplomske studije ljudima koji ih nikada nisu završili, zloupotrebe oko kupovine društvenih stanova po bagatelnoj ceni itd. Iz toga Okružni sud izvlači zaključak da sam «potučeni protivnik socijalizma»! i dalje, da na ovaj način diskreditujem kritičare svog romana. Međutim, beleške su napisane pre objavljivanja romana i ja, po prirodi stvari, nisam mogao da znam da će oni biti kritičari mog romana; beleške se upravo prekidaju pred objavljivanje «Crvenog kralja». Priča «Moj brat Dinda Arizanović» je otkupljena i objavljena na anonimnom konkursu «NIN-a» 1970. godine. Njenu estetsku i društvenu vrednost stavljam na dušu žiriju, redakciji «NIN-a» i tadaš njem glavnom i odgovornom uredniku. To je, u stvari, odlomak iz romana «Arizani», koji nije objavljen. Iz ovog romana, pored pomenutog dela, objavio sam još odlomke u «HIS-u» (nagrada titogradske «Pobjede») u «Savremeniku», «Književnim novinama» i deset odlomaka u «JEŽU». Po presudi Okružnog suda u Prokuplju u njoj se vidi «jasan stav optuženog prema komunistima, prema socijalizmu, predstavnicima vlasti i Savezu komunista uopšte, njegova mržnja prema borcima NOB-e...» «gde prvoborca pok. Dindu Arizanovića, iz G. Brestovca prikazuje kao negativnu ličnost...». Tim povodom je napisan izveštaj Saveza boraca iz Bojnika koji se pominje u obrazloženju. Sa tim izveštajem sam upoznat na samom početku suđenja, a on se sastoji iz biografije pok. Radisava (ako sam dobro zapamtio ime) Arizanovića, biografije mog oca, sa osnovnom poentom da je začutala mašinka mog oca četnika, ali da je progovorilo pero njegovog sina koje bolje pogađa od mašinke, te Savez boraca iz Bojnika traži najstrož u moguću kaznu. Simptomatično je da je pismo napisano deset dana pre suđenja, a da je pomenuta priča objavljena pre četiri godine. Činjenica je da je za te četiri godine rodbina pok. Arizanovića mogla više puta da me tuži ili da preduzme neke druge korake. Međutim, najpovršnije slušanje pomenutog izveštaja o biografiji Arizanovića (kakvo je bilo moje na Sudu) i čitanje mojih tekstova pokazuje da stvarna ličnost i moj junak nemaju apsolutno nikakve veze! Pokojni Arizanović je bio prvoborac, svetla ličnost, hrabar i pošten čovek, itd.

Moj junak je mobilisan pri kraju rata, politički je otpadnik, tehnomenadžer, isteran iz SKJ. Radi se o dva brata, Aleksandru i Stojadinu Arizanoviću, prvome je nadimak Sanda a drugome Dinda, i to su, verovatno, dva najčešća nadimka u Južnoj Srbiji. Sud je odbacio moju odbranu da ja za pomenutog druga uopšte nikada nisam čuo, a kao argument ističe da je pok. Arizanović '51. i '52. godine bio šef Vojnog odseka u Prokuplju, gde sam ja učio gimnaziju. Ja sam tih godina imao 15 i 16 godina i ne samo da nisam znao ko je šef Vojnog odseka u Prokuplju, nego nisam ni znao da postoji takav odsek. Dakle, jedna slučajna koincidencija proglašava se za moj politički i ne znam kakav još stav i iz njega se izvlače krajnje negativne konsekvence po mene. Ali kad treba da se neko osudi na dve godine robije onda se ne biraju sredstva. Kad je reč o mom ocu, koji je u izveštaju zauzeo bar tri stranice sitno kucanog teksta, gotovo da nemam šta da kažem. Za njegova dela, odnosno nedela, u toku rata ne mogu da odgovaram, a ako moram, onda me je trebalo izvesti na optuženičku klupu znatno ranije, a ne sad kad sam zrela ličnost i priznat pisac. Čovek se ne može braniti od svog porekla, jer ga nije sam izabrao. I najzad, priča «Zoran Jugović, centarfor na radu u Americi» za koju me Sud dvaput tereti, je odlomak iz romana «Crveni kralj», iz njegove prvobitne verzije, pod radnim naslovom «Centarfor».

U to vreme sam se kolebao da li da junak bude potpuno otuđena ličnost, totalni negativac, koji je izgubio svaku vezu sa otadžbinom, ili da bude nesrećni mladić koji žudi za svojom «Jugom». Konačno, pobedilo je ovo drugo shvatanje i Jugović je ispao ovakav kakav je. Smatrao sam da moram da ga humaniziram da

bi bio dostojan da uđe u literaturu. Možda su na promenu moje koncepcije uticale i izvesne primedbe koje su izrečene, istina ne u pisanoj formi, i sa kojima sam ja bio upoznat privatno. U to vreme je glavni i odgovorni urednik «Lista mladih '68» bio Ljubiša Igić, istaknuti društveno-politički radnik (sada sekretar Međuopštinske konferencije SKJ Niš), a urednik proze pesnik Zoran Milić (sada sekretar KPZ Srbije). Smatrao sam da je njihovo prihvatanje negativnog junaka stav Partije, s obzirom na njihovo mesto i ugled u njoj.

Vršeci «ovako savesno i brižljivo» vivisekciju svega što sam napisao, Okružni sud u Prokuplju je pažljivo izbegao da uzme u obzir sve ono što bi moglo kao pisca da me predstavi u drugom svetlu. Tako, iako u zaplenjenom materijalu to ima, Sud nigde ne pominje dramu «Crni dani Rake Drainca», koja govori o suđenju poznatom pesniku Radetu Draincu od strane četnika, u Toplici, iz koje se jasno vidi moj stav prema četničkoj ideologiji. Isto tako, Sud zanemaruje sve pozitivne junake komunista, boraca i drugih (na primer, Vuk Palibrk u priči «Kučka i njeni sinovi»). Ali, treba dokazati da sam ja «koljaški sin» (ove reči sam čuo na suđenju), «potučeni protivnik socijalizma» itd.

A šta drugo može da misli «koljaški sin» i «potučeni protivnik socijalizma» nego ono što smatra Sud, čak i kad piše onako kako je drugima dozvoljeno? Dispozitiv treba po svaku cenu opravdati! b) Da bi dokazao da sam ja «politički i klasni protivnik socijalizma», Sud sve ono što kaže moj junak izjednačava sa onim što bih ja rekao kada bih govorio.

Međutim, Sud pritom nije dosledan. Tako, ako bi se išlo ovom logikom, optužnica protiv mene bi morala da bude znatno šira; trebalo bi me optužiti i za postupke junaka. Morao bih da odgovaram za delo silovanja, rodoskrvnuća, nanošenja teških telesnih povreda, neopravdanog prisvajanja društvenog novca, jer moj junak sve to čini. Ali, Okružni sud u Prokuplju me ne izjednačava sasvim sa junakom romana, on to čini samo onda kad njemu odgovara. Tako, Sud nigde ne pominje reči koje bi mogle da predstavljaju junaka u pozitivnom svetlu, kao što su njegove kritičke primedbe na račun kapitalističkog sistema u Americi ili njegov ponos što je odrastao u socijalističkoj zemlji. No, za Okružni sud u Prokuplju je malo da me identifikuje sa jednom ličnošću u romanu. Kad treba on to čini sa dve! Tako me identifikuje i sa francuskim studentom, goštom, koji zastupa ideje koje su karakteristične za tzv. levi pokret na Zapadu i o kojima je moglo mnogo toga da se pročita u našoj štampi. Ali zato me Sud nikad ne identifikuje sa pozitivnim junacima romana, kakvi su, na primer, pesnički par. Na taj način Sud bolje zna od mene samoga šta sam ja hteo, šta ja mislim, šta ja osećam! Sud zna da sam ja znao da inkriminirani izrazi vređaju moral SFRJ i da će negativno uticati na čitaoce, a posebno na omladinu. Ovaj dokaz Sud izvodi iz moje izjave da knjigu nikako ne bih dao svom detetu dok mu prethodno ne objasnim smisao iste. Da ostavimo na stranu to što reč «nikako» nisam upotrebio, ali moje dete je staro devet godina i ide u četvrti razred osnovne škole. Zna se šta je dečja lektira i kakve se knjige preporučuju deci. Ja isto tako ne bih dao svom detetu, u ovim godinama, ni Dostojevskog, ni Šekspira.

Ali Sud je izveo jak dokaz! c) Treću vrstu dokaza o mojim navodnim devijantnim stavovima Okružni sud u Prokuplju izvodi imputirajući mi kao opšte stavove pojedinačne replike junaka koje su kazane u konkretnim situacijama i odnose se na konkretne ljude. Tako, iz postojanja ličnosti u knjizi koja se zove Božić i koja radi u SUPu, sa kojom junak romana dolazi u sukob, Sud izvodi zaključak da je moj stav prema ovoj službi negativan. Slično postupa i kad uopštava scenu tuče između Jugovića i Cvetkovića, obojice fudbalera, u kojoj se oni međusobno vređaju, i od toga gradi moj generalni stav. Uopšte, Sud se stalno služi metodom generalizacije.

Tako, ja nastojim da naširoko «ocrnim Jugoslaviju i njeno društveno uređenje». «Budžovanima» nazivam

sve funkcionere klubova, političke radnike, privrednike, oficire JNA»... po meni, «oni su siti, zezaju se, banče, hvataju tuđe žene i devojčice, mučkaju, guše slobodu, lome ljude...». Kad čovek čita ovo izolovano, pomislio bi da sam napisao maltene proglas političke prirode. Pošto ovakvih rečenica i reči nema u romanu, Sud ih nalazi valjda u mojoj glavi čim mi ih tako pripisuje. Nikako mi nije jasno kojim to sredstvima Sud čita moje misli.

Još je drastičniji kad mi pripisuje da mislim da «ovom zemljom vladaju korisnici revolucije, da su radnici obespravljani i politički i ekonomski degradirani, tako da jedva vegetiraju. Da je zbog svega toga nastupila kod svakog pojedinca totalna dezintegracija ličnosti, svaki građanin u Jugoslaviji je izgubio i elementarno poštenje, da nema nikakvih ideala, da su ljudi u Jugoslaviji postali krajnje amoralni i nihilisti...». Ne znam čije su to misli i stavovi i kakvi su mu ciljevi kad mi ih pripisuje, ali namera je dosta prozirna: ocrniti okrivljenog po svaku cenu. Jedino što mogu da kažem to je da su ovakva shvatanja daleko od moga ljudskog bića i da ih odbijam s indignacijom. I da prepustim savesti presuditelja da mi poveruje. Jer, čovek nije školjka i u njegovu intimu se ne može ući silom.

4. Moj roman nije politički roman, mada u njemu ima politike, u onoj meri u kojoj je to, po mom osećanju teme, bilo neophodno. Osnovna tema mog romana je fudbal, ili preciznije, čovek u fudbalu. Fudbal je ljudska delatnost, njome se upravlja, organizovana je kao institucija. Ako je organizacija fudbala politika, onda moj roman ima i taj aspekt. No, ja se ne bavim organizacijom kao takvom, niti me ona u krajnjoj liniji interesuje, nego ljudima koji rade u njoj.

Isto tako, mene ne interesuje fudbal kao igra, nego sudbina čoveka u njemu.

Budući da sam se bavio jednim konkretnim vremenom i konkretnim junakom, koji je plod moje imaginacije, ja sam morao da se dotaknem i problema organizacije; i nastojao sam da se na taj problem osvrnem sa kritičkog aspekta. Činjenica je da je oficijelna politika zauzela kritički stav prema fudbalu, o čemu će biti još reči. U tom pogledu ja nisam učinio nikakav značajan korak, moj stav se uopšte ne razlikuje od stava zvanične politike. No, čak i da nije tako, zar bi to bilo krivično delo? Zar pisac nema pravo na stav? Zar je zabranjeno mišljenje? Ovde moram da upozorim još na jednu grešku koja proističe iz generalizacije kojom se služi Okružni sud u Prokuplju. Postojanje Zoke Kinga ne može da znači da su svi drugi fudbaleri takvi. Čak i u samom romanu možemo da sretnemo sasvim drugačijeg junaka; to je savezni kapiten Miško Kostić, koji nije otišao u pečalbu, nego je ostao veran jugoslovenskom fudbalu. Još je jasnije i bliže zdravoj pameti da stanje u fudbalu ne može da bude opšta oznaka stanja u drugim delatnostima; ako nam fudbal nije bio na odgovarajućoj visini, to ne znači da nisu bile druge delatnosti: politika, privreda, prosveta, zdravstvo itd.

Čak i u okviru igara postoje velike razlike između fudbala, košarke, rukometa, šaha itd. U presudi Okružnog suda u Prokuplju se tvrdi da je moj junak upućen u probleme socijalizma i kapitalizma (ili ja: Sud stalno to meša) i da se poređenja između ova dva sistema uvek završavaju na štetu socijalizma. U romanu, međutim, junak romana nigde ne upoređuje ova dva sistema; a pošto ih ne upoređuje, poređenje ne može da ide na štetu jednog ili drugog. Zoran Jugović nikako nije politička ličnost. On je, između ostalog, degradiran kao čovek i zbog toga što je neupućen u politiku. On bi se sasvim drugačije razvijao da su ga više i bolje vaspitavali, da su u fudbalu bili razvijeni samoupravni odnosi, da je on bio subjekt a ne objekt fudbala. Još je Aristotel definisao čoveka kao životinju koja se bavi politikom (zoon politikon). To što je junak nezainteresovan za svoju sopstvenu sudbinu, što je smisao života izjednačio sa količinom novca koji poseduje, rezultat je nedostatka političke dimenzije u njemu. Sud optužuje mog junaka za ono što mu nedostaje! Tek kad se nađe u Americi, kad bude degradiran na nivo roba, koji ne

može ni da ima svoje ime, junak romana shvata značaj etičke dimenzije u čoveku. Zato on sa ponosom ističe da dolazi iz crvene zemlje, nosi crvenu mašnu i svuda govori da je bio član komunističke partije u Jugoslaviji. On shvata da nije sve u novcu, ali za njega je to kasno; na ljudskom i na etičkom planu je već propao. Ali Okružni sud u Prokuplju to ne interesuje, on ne ceni, nego osuđuje. Iako ima pred sobom briljantnu analizu mog romana

profesora etike, Sud je ignoriše, jer ona ne ide u prilog bezuslovnoj osudi i autora i romana.

Okružni sud u Prokuplju mi stavlja na teret ideje koje iznosi u razgovoru francuski student. Ovaj student pripada levici, o kapitalizmu ima jako loše mišljenje, bori se za socijalizam, kao i čitavom čovečanstvu, njemu je socijalizam velika nada. Ali baš zato, on zamera socijalizmu što nije do kraja rešio neke protivurečnosti koje su karakteristične za kapitalizam; tako, on zamera sovjetskom socijalizmu što u njemu nema više slobode i demokratije; jugoslovenskom što nije rešio pitanje nezaposlenosti i socijalnih razlika. Ovo su opšti stavovi na koje junak romana ne može da nađe zadovoljavajući odgovor. Ti stavovi su priznati od strane naše zvanične politike i ja ih nisam nikako izmislio. Nevolja za mog junaka je u tome što on neće ni da traži odgovor na ova pitanja; on je, kao fudbaler, povlašćen, i njega nije briga što «Čehoslovačka nema more». Njemu nedostaje samosvest, on je dehumanizirana i nerazvijena ličnost, proizvod tehnomenadžerskog shvatanja, on nije predstavnik socijalističkog morala. Tek u Americi, kad se nađe u situaciji da nije super zvezda, u njemu se javljaju klice ljudskosti i socijalističke etike. Otud u njemu grčevi, kajanje, neurasteničnost.

5. Ono za šta ja eventualno mogu biti kriv, to je što sam u literaturu uveo negativnog junaka, sa shvatanjima koja nisu u duhu socijalističkog morala. Tako što u literaturi nije neobično, niti novo. Moj osnovni cilj je bio da na primeru Zorana Jugovića pokažem šta nije socijalistička etika i kakav sportista ne bi trebalo da bude. Fudbalski talenat, sam po sebi, ništa ne znači bez humanističke etike. Još je Eshil, da bi pokazao smisao grčke borbe protiv Persijanaca, uveo na scenu Persijance; time on nije veličao neprijatelja atinske demokratije, nego je pokazao opasnosti koje prete od persijskog autokratskog sistema. U našoj literaturi sličnom metodologijom se služio slepi guslar Filip Višnjić kada je u pesmi «Početak bune protiv dahija» dao anatomiju turskih nasilnika. Duboko sam uveren da kroz ličnost fudbalera Zorana Jugovića razobličavam jedan moral kakav mora biti stran socijalizmu.

Zato se ovo pitanje postavlja u drugom obliku: da li je moguće da u našem društvu egzistira jedna takva ličnost? Na ovo pitanje ću odgovoriti dokumentovano izvodima iz jugoslovenske štampe.

U intervjuu koji je sekretar IB SKJ, drug Stane Dolanc, dao «Sportskim novostima», a čije je delove prenela «Politika» od 18. novembra 1972. godine pod naslovom «Sport postaje sve više fenomen politike», stoji, između ostalog: «Organizacije za fizičku kulturu i sport imaju značajnu vaspitnu ulogu kod mladih. Ali, ta uloga može biti i suprotna od naših želja. Mladi ljudi se u sportskim organizacijama sreću s korupcijom, mitom, karijerizmom... To je početak rušenja moralnog lika. Kada sportista vidi šta se može materijalizovati, on to prihvata jer mu se nudi, pa i oni koji to gledaju zauzimaju takav stav. A to je sve ono protiv čega se borimo. Sagledavamo uspostavljanje takvih odnosa, međutim, ne vidimo uzroke. Nije reč samo o odnosima u nogometu, košarci, boksu, vaterpolu. Takav odnos je preovladao u mnogim sportskim organizacijama».

Pod naslovom «Novac u sportu je i crn i nije crn» «Politika» je iz pera Z.

Popovića donela komentar, čije izvode navodim: «Zašto je među vrhunskim sportistima sve manje formiranih ljudi, sve manje dobrih stručnjaka, fakultetski obrazovanih građana, zanatlija?»... «I, šta je novac učinio? Stvorio je kod mnogih sportista lažnu predstavu o životnoj sigurnosti, delovao je na njih

kao droga, učinivši im današnjicu lepom, omogućivši im da razmišljaju o sutrašnjici.

Okrenuo je sportiste protiv sporta, jer fudbal, košarka, tenis, vaterpolo, sport jednom rečju – prestali su da budu zabava, razonoda, prilika da mladi budu zajedno u igri i takmičenju. Sport je postao u mnogim slučajevima posao. Odnos sportiste prema sportu menjao se kao i vrednost novca koji su primali. Onih, recimo, 3000 dinara u osamnaestoj godini, kada postoje i drugi motivi, kada mu je više stalo do imena u novinama nego na platnom spisku – kasnije, kada je kupio kola, stan, nameštaj, tih 3000 za njegov apetit postaju 300 dinara – toliko mogu da ih zainteresuju, pokrenu, angažuju...».

«Politika» od 8. novembra 1972. godine prenosi diskusiju dr Srđana Savić a sa sastanka SOFK Srbije: «Nijedna organizacija nije se tako brzo uklopila u društvene organizacije kao sportska. Neophodno je ispitati ko amaterski radi u sportu i ko sme tako da radi. U dosadašnjoj praksi najčešće su to bili oni koji donose novac. U tome je početak svega zla».

«Politika» od 31. marta 1973. godine donosi pod naslovom «Stanje iščekivanja u fudbalskom sportu» komentar o aktuelnim problemima fudbala iz pera Radeta Stanojevića: «Ni u vreme raznih afera, trke za igračima sa torbama punim novca – nije bilo takve polarizacije oko posebnih interesa i tako nepomirljivih stavova... Fudbal može da ima ogromnu vaspitnu ulogu, naročito među omladinom, a ako se ona potisne – dolazi do bujanja negativnih tendencija koje je kasnije sve teže obuzdati. Tada se lako može i najplemenitiji motiv u sportu pretvoriti u novčani ekvivalent, posao pedagoga zameniti menadžerstvom, tada se sudijska organizacija može opasati visokim zidom, vrata zatvarati pred javnošću... Ali, fudbalska aktivnost ne prestaje na terenu; ona, izgleda, tek počinje da se razvija i širi oko stadiona. Fudbal je i omladina u njemu, i društvena sredstva koja se troše ovako i onako; fudbal je ovde tombola, tamo sporazum sa Televizijom; fudbal je premija gimnazijalcu u iznosu punog ličnog dohotka nekog zaposlenog, fudbal su, nažalost, i neke zakulisne radnje koje sa sportom nemaju veze».

«Politika» u broju od 14. jula 1973. godine donosi komentar o prelasku fudbalera «Jedinstva» iz Stare Pazove, centarfora reprezentacije Vojvodine, Miloša Šestića, u «Crvenu zvezdu» iz pera Z.P. pod naslovom «Da ne bude fudbalska pijaca...»: «Onaj drugi deo priče o Milošu Šestiću, nažalost, samo je fudbalu svojstven, podseća na one dane koje smo želeli da zaboravimo, podseća na storiju iz crnih serija o prelascima vezanim za imena Milutinovića, Ostojića...» «Tragično je to što je taj dečak Miloš Šestić tek napunio 17 godina, što je zbunjen, što nam je kada smo ga u Zaječaru, ne sluteći šta će se zbiti, upitali «Šta mislite o vašoj fudbalskoj karijeri», odgovorio: «Ne zavisi to od mene», i dalje: «Ovakve i slične rabote kojih ovog leta nažalost nije mali broj u našem fudbalu navode nas na pomisao da najodgovorniji ljudi u pojedinim klubovima smatraju da im je sve dozvoljeno. Dok se u svim domenima našeg života čine veliki naponi da se sprovedu u delo ideje i zadaci iz Pisma druga Tita – ti ljudi se ponašaju kao da za njih važe druga pravila ponašanja ili pripadaju drugom svetu», na kraju: «Ideja da omladinski turniri budu smotra najlepšeg fudbala, manifestacija drugarstva i uzornog ponašanja propašće vrlo brzo i ti turniri biće ono što pojedini klupski radnici i žele da budu: obična pijaca».

«Politika» od 25. jula 1973. godine donosi komentar o stanju u fudbalu pod naslovom «Fudbal nije samo lopta...»: «Greh je stvarati afere tamo gde ih nema, ali je još veći greh biti slep i gluv, pustiti da vozovi prolaze, da pare odlaze, da se stvaraju odnosi koji su strani društvu u kome živimo... » «U pitanju je loš manir, loša navika, loša praksa, termin nije važan, da se okalo troše tuđe pare, da se predimenzioniraju potrebe, da se stvaraju zvezde, asovi i tamo gde ih nema, da se leti u oblacima».

«NIN»u članku «Tiho na prstima» iz pera Sergija Lukača donosi komentar o stanju u fudbalu: «Mi smo u jednom trenutku prihvatili novac u sportu kao realnost ili nužnost, ali neamaterizam je tako duboko

sišao u korene sporta, da je postao izraziti antipod našeg pogleda na svet i sport u njemu. Nikada nije postalo jasno zašto visoka politika tako brižljivo i na prstima obilazi sport. Možda zato što je sport, na svoju nevolju, ostao izvan politike, mada ne i izvan političara».

«NIN» u broju 1173 od 1. jula 1973. godine donosi članak Sergija Lukača o fudbalu pod naslovom «Da nije tako nemoralno bilo bi strašno smešno».

«Eskalacija podvala, prevara, skandalozno loše odglumljenih štimovanja rezultata dovela je u dane ovogodišnje bitke za prvoligaško nadživljavanje do potpune moralne zagađenosti u kojoj je, bez ekološke patetike, sport, ili ono što je u profi fudbalu ostalo od njegovog duha, bio do kraja ugušen. I tako je ponovo otkriveno da našoj sportskoj civilizaciji – da ne potežemo izraz kultura – povremeno nestaje snage da savlada stoglavu aždaju profesionalizma, tog smrtnog neprijatelja čistih muza masovnog i šampionskog sporta i rekreacije u socijalizmu.

Profesionalizam u sportu – ispovedaju dekubertenovski monasi amaterizma – isto je što i prostitucija u ljubavi... «Ako postoji školski primer za studij tehno-menadžerskog otuđivanja onda su to naši profesionalni fudbalski klubovi, te uveliko veštačke tvorevine. To su u stvari vešte političke fabrike (od 18 prvoligaških i četiri puta po 18 drugoligaških klubova samo tri žive bez dotacije privrede i komuna) koje isplaćuju najviše lične dohotke u SFRJ. Svojevrsni veseli bankroti održavaju se na sujeti komuna i gradova da poseduju bar fudbalski klub na saveznom nivou»... «Golotinja koja se ukazala prikazuje potpunog etičkog invalida, da ne kažemo nakazu...»... «Nikakvi propisi, komisije, kazne, preinačenja, cela ta pravnička metafizika ne može da održi jedan sport u kome je moral trenutno bio nokautiran». Lukač se posebno osvrće na ponašanje komunista u fudbalu: «Profesionalni sport izašao je iz marksizma, istupio iz samoupravnog socijalizma. Među sportskim takmičarima komunisti se broje u malim procentima (u poslednje vreme situacija se poboljšava), ali ne i među funkcionerima. Ovi se, međutim, ponašaju u profesionalnom sportu kao komunisti na odmoru u nekom malograđanskom rezervatu gde se gotovo sve može i sve sme».

«NIN» u broju 1181 od 26. avgusta 1973. godine donosi opširan članak o posleratnom jugoslovenskom fudbalu pod naslovom «Od lakrdije do kriminala » iz pera Radeta Šoškića. Zbog dužine članka moraću da ga interpretiram. Na početku članka je definisan fudbalski trenutak u kome se nalazimo: titule ne osvajaju jaki – nego vešti, iz elitnih liga ne ispadaju slabi nego naivni; fudbaler «Hajduka» Miroslav Bošković tražio je zaštitu Ustavnog suda od fudbalskih propisa koji ugrožavaju elementarne ljudske slobode (ovih dana je ishod poznat – moja primedba); Socijalistički savez u Čačku je zauzeo stav da njihovi sportisti ne mogu da prelaze u beogradske klubove koji su se okomili na njihove talente (saopštenje je izdato povodom «slučaja Baralić»); fudbalski klub iz Subotice «Spartak» darivao je sudije skupocenim bundama, pa su trojica sudija iz Makedonije doživotno diskvalifikovana; ozbiljno se sumnja da je fudbalsko prvenstvo Jugoslavije u sezoni 1972/73. neregularno. Zatim je hronološki pokazano kako je došlo do ovog trenutka. Od rata naovamo naš fudbal je prošao kroz tri faze: amaterizam, neamaterizam i profesionalizam. U prvoj fazi amaterizma novac se nije davao igračima. U prvom takmičenju za Kup Maršala Tita pobedio je «Partizan», a igrači su dobili na dar knjigu «Kako se kalio čelik ». Ipak, «Partizan» je prvi formirao jaku ekipu po ugledu na vojne timove naših istočnih suseda; svi fudbaleri su postali vojni službenici, iako iz rata nisu izašli u uniformama. Drugi klubovi su se dovijali kako su znali i umeli: tako je Bata Ognjanov dobio kuhinjski kredenac za dolazak u Beograd. Druga faza neamaterizma, koja je za moj roman veoma važna, u članku je okarakterisana kao sistemsko nedonošće,

neodređenih pravila i ponašanja. «Neamaterizam je dugo trajao, iako je od početka do kraja napadan. On je odgovarao klubovima, jer su na taj način održavali svoju prividnu sportsku nevinost i dobijali naklonost i materijalnu podršku društva, a novac je uveliko vladao fudbalskim klubovima».

Za to vreme fudbal je živeo dvostruki život: jedan za javnost i drugi koji je bio sasvim različit. To je vreme mnogih afera: prelazak Zebece u «Partizan» zatim u «Crvenu zvezdu», prelazak Vasovića iz «Partizana» u «Zvezdu» itd. Zabeležen je i slučaj testerisanja stativa; autor ovog patenta je Hugo Ruševljanin. O tome kako je Zebec prešao iz zagrebačkog «Borca» u «Partizan» opširno je pisao sportski list «Tempo»; iz članka se vidi da je Zebec bio doslovce kidnapovan.

Posebno mesto u ovom pogledu zauzima «afera Ostojić», koju sam ja koristio za roman. «Najbesmisleniji rat u nemaloj istoriji ratova 'Partizana' i 'Zvezde' odigrao se 1964. godine. Nastao je zbog igrača niškog 'Radničkog' Stevana Ostojića, trajao je nekoliko meseci, ispitivanja fudbalskih foruma još nekoliko, da bi na kraju zbog ove afere iz fudbala otišlo nekoliko uglednih ljudi i sportskih funkcionera. Iz filma događaja o prelasku Ostojića iz Niša u Beograd vidi se: da je ta afera stigla u vreme važnih društvenih promena (Titov govor u Splitu, borbe protiv bespravnog bogaćenja, 'plavih koverata', korupcije, uvođenja crvenih tablica za automobile); da je Ostojić u isto vreme koketirao i sa 'Partizanom' i sa 'Zvezdom'; da je od 'Partizana' uzeo 'akontaciju' od pola miliona dinara; da je najpre bio doživotno diskvalifikovan; da je zamenik saveznog javnog tužioca Boško Brajović izjavio da ovaj organ pokreće istragu u 'slučaju Ostojić'; da je kasnije slučaj stavljen ad acta na taj način što je kazna Ostojić u smanjena na godinu dana zabrane igranja, predstavnici klubova su kažnjeni ukorom, klubovima su vraćeni bodovi; FSJ je dao izjavu da se ne slaže s tim odlukama, ali je 'slučaj Ostojić' time završen». Iz istog članka se vidi da je Bečejac otkupljen od «Partizana» za 65 miliona starih dinara, da je jedanaest najskupljih igrača tog prelaznog roka stajalo blizu pola milijarde, a novčanice koje su za njihovu vrednost isplaćene opasale bi zemljinu kuglu. Ovi podaci takođe imaju veliku važnost za moj roman. Treći period je uvođenje profesionalizma.

Prema navedenom članku igrač je postao rob i roba. Citirana je jedna izjava doskoraš njegov saveznog kapitena Vujadina Boškova. «Igrač je potpuno obespravljen, klubovi su gotovo privatne firme. Oni nikada ne mogu da izgube nijedan spor, kao što fudbaler ne može da ga dobije. Naš profesionalizam je hibrid engleskoitalijansko-jugoslovenski, i ne može da raste na našem tlu. Menjamo i doterujemo Ustav, vreme je da menjamo i fudbalske propise. Sadašnji pravilnik udruženja klubova prve lige izglasan je pre dve godine pod pritiskom pojedinih klubova koji su želeli da zaštite vlastite interese». U takvim uslovima igrač je potpuno u inferiornom položaju. A kao vrhunac apsurdna navedena je kazna od 5 miliona starih dinara koju je zagrebački «Dinamo» izrekao svom fudbaleru Marjanu Novaku zato što je otišao u vojsku a nije pitao klub. «U zakrž ljalom i formalnom samoupravljanju u klubovima, igrači su kompletno društveno otuđene i neadaptirane ličnosti. U fudbalskim klubovima nema domaćinskog odnosa, poverenja i stabilnosti. Igrači sve dobijaju na parče: slobodu, odmor, premiju, dostojanstvo. Klubovi ih ostavljaju u utisku da sve to dobijaju zbog dobre volje u klubu, a ne zbog toga što im to, normalno, pripada. Bez pravog prijatelja i poverenja u sopstvenoj sredini, u sistemu 'ćuti – dobro si plaćen', igrači su okruženi 'savetnicima', zbog popularnosti i novca lažnim prijateljima, pa je među njima malo stabilnih ličnosti, mirnih kada razmišljaju o budućnosti, ne žive sa osećanjem da sve što ide i dolazi normalno im pripada»... «Naši fudbaleri su dobro plaćeni, ali u njihovu cenu svakako treba uračunati i to neurotično stanje, odnose bez dostojanstva i sigurnosti». Nije li to razlog što fudbaleri tako često dolaze u sukob sa zakonom?, pita se komentator. U razmaku od samo nekoliko meseci polovina tima «Crvene zvezde»,

koja najbolje plaća i najviše plaća i najviše traži, došla je u sukob sa zakonom: sa milicionerima su se tukli Aćimović i Đorić, trgovinom kradene robe i diploma bavio se Krivokuća, saobraćajni udes sa ljudskim žrtvama počinio je Karasi, sa teškim telesnim povredama Bogićević; ovaj poslednji je počinio i niz povreda javnog reda i morala.

Međutim, funkcioneri uvek nađu načina da «pomognu» igraču da ne bude kažnjen – tako je Đorić otišao u Španiju iako je osuđen na mesec dana zatvora, u slučaju Aćimovića utvrđeno je da je milicioner bio ispod obaveznog nivoa, dosije Bogićević je dvadesetak dana nosio obeležje «nepoznati vozač». U navedenom članku govori se o trenerima i sportskim funkcionerima. «Nigde u svetu treneri nisu tako stavili u inferioran položaj svoje igrače kao u Jugoslaviji, nigde nisu toliko istrčali napred»... «Otkad je fudbala oko njega su i sportski radnici. S obzirom na to da je među njima veliki broj onih koji su na položajima u privredi, komunama, SUP-u, raznim rukovodstvima, to su koristi fudbala od njih veoma velike. Njihov doprinos klubovima je ogroman, i materijalno i u sferi raznih usluga. Oni prihodi što se ostvaruju pod 'ostalost', a to je polovina klupskih budžeta, zasluga su ovih sportskih entuzijasta. Bez njih, opstanak većine klubova nemoguće je zamisliti». Ovakva atmosfera stvara utisak kod mladih ljudi «da su oni sabrani da rade jedan posao, da trče dok mogu, a da ne mogu da utiču na tok događaja i svoju sudbinu, da je ona u rukama nekih 'bogova'...

Posle svega, zaista, nije čudo da su fudbaleri zaplašeni, nepoverljivi i otuđeni».

Članak se završava ovako: «Ne može se dozvoliti da se fudbal i dalje klima između u lakrdije i kriminala i da se bez kraja čeka da ga zdrave društvene snage vrata na prave puteve. Čekanja je, vala, bilo dosta?» «NIN» u broju 1198 od 23. decembra 1973. u članku «Devojke kao delije », iz pera Sergija Lukača daje ovakvu kvalifikaciju jugoslovenskih fudbalskih zvezda: «Profesionalizam na jugoslovenski način učinio je od naših fudbalera razmažene, neurotične milionere. Ali takvi, oni su samo posledica, spoljna manifestacija duboko obolelog sporta».

Ovo su sve izvodi iz jugoslovenske štampe: ja ih nisam izmislio. Atmosfera koja se iz njih oseća slična je atmosferi u mom romanu. Da li je kriv moj roman za stanje u našem fudbalu? Moji književni junaci su proizvod ovakvog stanja, «stanja nedonesenosti», kako bi rekao marksistički filozof Ernst Bloh.

Oni su izmišljeni, ali su mogući.

Ne mogu a da ne postavim pitanje: Šta bi sve bilo da sam kojim slučajem ja autor navedenih članaka? Koga li bih sve povredio? Za šta li bih sve bio tužen? Koliko godina robije bih dobio od Okružnog suda u Prokuplju? 6. Pišući roman i razmišljajući o stavu prema domovini fudbalera koji su iz nje otišli, nisam mogao a da ne postavim pitanje da li je došlo kod njih do gubitka patriotizma ili bar do njegovog pomanjkanja. Moj junak, to se da videti na više mesta u knjizi, voli Jugoslaviju i čezne za njom; ali na nekim mestima on je napadne, kao u tekstu koji je naveden u dispozitivu presude Okružnog suda u Prokuplju. Poznato je da su mnogi jugoslovenski fudbaleri, neki pri kraju karijere, a neki u punom zamahu, otišli u pečalbu u inostranstvo; neki su, čak, emigrirali kao reprezentativci: Perušić i Radenković. Da li je moje pitanje umesno? Da li je kod tih super zvezda patriotizam zdrav, jak, kao kod ostalih građana SFRJ? Kod nekih, svakako, jeste. Ali, ima i suprotnih primera. Tako je poznat slučaj fudbalera Fikreta Mujkića, koji se našao na sudu jer je falsifikovanim dokumentima pokušao da smanji dužinu svog vojnog roka sa godinu i po na godinu. Isto tako, javnosti je poznat slučaj tenisera Nikole Pilića, koji je odbio da igra za svoju zemlju u takmičenju za Devisov pehar jer je u isto vreme igrao na profesionalnom turniru za novac. O ovome je opširno pisao «NIN» u broju 1172 od 24. juna 1973. godine pod naslovom «Patriotizam i profesija» iz pera Zorana Popovića. «Prvi i jedini jugoslovenski teniski profesionalac i

verovatno i najbolji jugoslovenski teniser svih vremena Nikola Pilić, po kriterijumima naše etike i shvatanja života, učinio je težak prestup kada je odbio da igra u državnoj reprezentaciji u meču protiv Novog Zelanda, u takmičenju za Devis kup»... «Pitanje koje se postavlja glasi: kako je Nikola Pilić, nekada vredan, disciplinovan momak, koji je radom i energijom umeo da nadoknadi odsustvo elementarnog talenta, sin starog mesara Krste, iščao svoja shvatanja, izmenio se u svet nama stran, i što je najgore i najbolnije, veruje da je u pravu?» «Zašto je i kako otišao među profesionalce, bio i ostao jedini teniser socijalističke zemlje koji je stavio potpis na profesionalni ugovor?»... «Sportska i društvena obaveza Teniskog saveza Jugoslavije jeste da ne stane, da se ne zadrži na zbilja čvrstom stavu u slučaju Nikole Pilića, već da definiše sve nedefinisane stavove, da stvori klimu koja stopama Nikole Pilića neće u svet poslati Dragana Stojovića, Igora Košaka ili nekog četvrtog iz generacije danas mladih jugoslovenskih igrača».

Problem, dakle, postoji i bez mog romana.

7. Na više mesta moj junak ističe da mu je u Jugoslaviji učinjena nepravda, da su ga u Jugoslaviji z.....i itd. Da li je to plod moje uobrazilje, bolesne mašte, ili je takva situacija životno moguća? Ovde ću navesti slučaj fudbalera koji nije otišao u Ameriku, poput mog junaka, ali kome je stvarno učinjena nepravda, mnogo veća nego izmišljenom Zoki Kingu; reč je o fudbaleru Milošu Milutinović u, o kome je pisao «NIN» u broju 1176 od 22. jula 1973. godine pod naslovom «Miloš nije sam» iz pera Sergija Lukača. «Dramu 'Proleterovog' ponovnog ulaska u fudbalsku elitu nadmašuje jedino drama Miloša Milutinovića, direktora zrenjaninskog kluba. Iza tog hoda kroz trnje u zvezde stajale su tri ambicije: gradska, klupska i Miloševa»... i dalje: «Miloš Milutinović, 'naš Miša', 'zlatna čigra', 'plavokosi princ', 'žongler iz Jugoslavije', inspirator izbezumljeno neinventivnih slatkorečivosti i objekt izliva žuči, zavisti, pakosti i malverzacija u ime višeg sportskog interesa; četrdesetogodišnjak sa mimikom temperamenta i nerveze, sanjar koji tamani cigare lančano, prisećao se svoje dve decenije – bez gorčine, ali sa senčenjem crnopamćenja. Plavokosog centarfora promovisali su u zvezdu kada su ga posle jedne autojurnjave Beograd – Bor 1951. godine, tada visoki i odgovorni drugovi funkcioneri, dovukli da zapanji fudbalski Beograd. Do dresa 'Partizana' dovezao je najtalentovanijeg omladinskog reprezentativca čovek koji je brže vozio automobil i veštije organizovao 'otmicu' od konkurenata iz 'Crvene zvezde' (danas se te stvari – slučaj Baralić – izvode profesionalno, pravno-finansijski uz manje romantike i na beznačajnom političkom nivou). Plavokosi osamnaestogodišnjak odmah je isplatio investiciju avanturizma i sam je banuo za jedan jedini dan, iz života krajnje skromnosti u metropolsku važnost i izobilje. Od 1952. do 1958. godine 'Partizanov' i državni napadač, fudbalski šarmer, bio je jedna od onih ličnosti koja se nametnula kao model uspeha time što je sportski i po životnom stilu bio sasvim izvan reda». Zatim: «Četiri godine su ga 'vraćali' u formu, bledog i ispijenog, 'krpili' za reprezentaciju, a da mu uprkos brojnih pregleda nikada niko nije rekao ni koliko je bolestan, čak ni da je bolestan na plućima. Kada je najzad, kao član drugoligaša OFK 'Beograd' – posle razlaza sa 'Partizanom' – 1958. godine, ostao da leži u jesenjem blatu Karaburme, konstatovali su proces na plućima». Prema navedenom članku, predsednik minhenskog «Bajerna» izdejstvovao je Milutinoviću lečenje kod prvog evropskog plućnog hirurga, profesora Brunera u Cirihi. Veliki majstor skalpela usekao je na tom stamenom sportskom toraksu rez dug 50 cm – i danas vrlo vidljiv – i odstranio mu bolesni deo pluća. «Još u bolničkoj postelji prijatelji iz Beograda su ga 'obradovali' veću da u Fudbalskom savezu Jugoslavije smatraju da je njegova operacija inscenirana da bi zaradio pare. I odista FSJ, koji mu je – po 'stručnoj' oceni neupotrebljivom – za vreme beogradskog lečenja jedanput poslao četiri pomorandže, prisilio je Fudbalski savez Nemačke da zabrani igranje

‘beguncu Milutinoviću’, u zakonskom roku od jedne godine...

» Ovaj članak nikada nije demantovan. Prema njemu, Milutinoviću je u Jugoslaviji nanescena velika nepravda, ili, kako bi rekao junak mog romana, on je z.....n.

Zoran Jugović, alias Zoka King, je izmišljena ličnost, ali je moguća.

Iz svih ovih razloga molim Vrhovni sud Srbije da pristupi mom romanu kao umetničkom delu i sagleda ga u svojoj njegovoj složenosti, a ne kao običnom pamfletu, kako je to uradio Okružni sud u Prokuplju.

Ivan Ivanović, književnik Bitoljska 42 11132 Beograd PRESUDA VRHOVNOG SUDA SRBIJE K.Ž.I.2192/74 U IME NARODA Vrhovni sud Srbije u Beogradu u veću sastavljenom od sudija: Slobodana Radakovića, kao predsednika veća, Dobrivoja Simića i Časlava Ignjatovića, kao članova veća i stručnog saradnika Save Ivanić, kao zapisničara, u krivičnom predmetu opt. Ivana Ivanovića, zbog krivičnog dela iz čl. 174. KZ, rešavajući o žalbama optuženog i njegovog branioca, izjavljenim protiv presude Okružnog suda u Prokuplju K. 99/73 od 23. oktobra 1974. godine, posle sednice veća održane u smislu čl. 341. ZKP, dana 14. februara 1975. godine, u prisustvu zamenika Javnog tužioca Srbije Miloša Aleksića, optuženog i njegovog branioca Milivoja Perovića, doneo je P R E S U D U PREINAČUJE SE presuda Okružnog suda u Prokuplju K. 99/73 od 23.

oktobra 1974. godine tako što se opt. Ivan Ivanović OSLOBAĐA od optužbe zbog krivičnog dela povrede ugleda države, njenih organa i predstavnika iz čl.

174. KZ, za koje je tom presudom oglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 2 – dve godine. Troškovi krivičnog postupka padaju na teret budžetskih sredstava.

O b r a z l o ž e n j e Navedenom presudom oglašen je krivim opt. Ivan Ivanović zbog krivičnog dela povreda ugleda države, njenih organa i predstavnika iz čl. 174. KZ i osuđen na kaznu zatvora od 2 godine. Obavezan je da plati paušalni iznos od 200 dinara na ime troškova krivičnog postupka.

Protiv ove presude izjavili su posebne žalbe optuženi i njegov branilac pobijajući je zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, povrede krivičnog zakona i odluke o kazni s predlogom da se ista presuda ukine ili preinači oslobađanjem optuženog od optužbe ili smanjenjem izrečene kazne.

U žalbi branioca istaknut je i zahtev da on i optuženi budu obavesteni o sednici veća drugostepenog suda.

Vrhovni sud je u smislu čl. 341. ZKP u prisustvu zamenika Javnog tužioca Srbije, optuženog i njegovog branioca održao sednicu veća na kojoj je razmotrio sve spise ovog predmeta i saslušao objašnjenja i predloge stranaka. Zamenik Javnog tužioca Srbije predložio je da se pobijana presuda preinači izricanjem blaže kazne, dok su optuženi i njegov branilac ostali pri predlozima iz svojih žalbi.

Zatim je Vrhovni sud ispitao pobijanu presudu u smislu čl. 346. ZKP, pa je po oceni navoda u žalbama našao da su žalbe osnovane, jer je prvostepeni sud povredio krivični zakon na štetu optuženog – čl. 335. tač. 1. u vezi čl. 321. tač.

1. ZKP. Do tog zaključka Vrhovni sud je došao rukovodeći se sledećim razlozima: Pravosnažnim rešenjem Okružnog suda u Pančevu K. br. 159/72 od 28.

decembra 1972. godine zabranjeno je rasturanje romana «Crveni kralj» koji je napisao optuženi. Prema izreci ovog rešenja zabrana se zasniva na propisu čl.

49. st. 1. tač. 7. Zakona o štampi i drugim vidovima informacija. Između ostalog, u izreci istog rešenja se navodi da se kroz lik junaka romana Zorana Jugović a vređaju čast i ugled naših naroda izrazima «Juga» i «Jugovina» kao i rečenicom: «Nemam ni domovine šta da se lažemo, ne mogu da kažem da mi je

Jugovina majka; suviše toga mi se desilo, a i da nije ja sam internacionalac, mi internacionalci nemamo ni kuće ni zemlje; za Jugu me baš briga, pa ipak je volim, majke joj ga...».

Isti ovi izrazi stavljeni su optužnicom na teret optuženom, kao radnja izvršenja krivičnog dela iz čl. 174. KZ. Međutim, da bi optuženi mogao u ovoj stvari biti krivično odgovoran potrebno je da budu ispunjeni uslovi određeni krivičnim zakonom.

Krivično delo povrede ugleda države iz čl. 174. KZ i uslovi za zabranu rasturanja štampanih stvari po Zakonu o štampi mogu se u izvesnim slučajevima objektivno podudariti. Međutim, za postojanje krivičnog dela iz čl. 174.

KZ mora biti ostvarena i subjektivna strana, što po Zakonu o štampi nije neophodno.

Prvostepeni sud nalazi da navedeni izrazi predstavljaju podrugljivo izražavanje o Jugoslaviji kao državi, a zaključak o umišljaju optuženog izvodi iz opšteg političkog stava optuženog, o kome zaključuje i na osnovu drugih (objavljenih i neobjavljenih) literarnih radova optuženog.

Međutim, ovakvi pravni zaključci prvostepenog suda nisu u skladu sa činjenicama i okolnostima koje treba da čine obeležja krivičnog dela iz čl. 174.

KZ. Politička opredeljenost, ma koliko da je negativna, ne povlači za sobom krivičnu odgovornost sve dok osoba ne učini neku radnju koja po zakonu predstavlja krivično delo. Sve dotle takva osoba može biti izložena društveno-političkom osudi, ali ne i osudi po krivičnom zakonu. Izrazi koji su predmet optužbe mogli bi predstavljati obeležja objektivne strane ovog krivičnog dela samo ako bi bili upotrebljeni umišljajno na izlaganje poruzi SFRJ kao države. Međutim, iz samog romana se ne može izvesti takav zaključak.

Roman «Crveni kralj» čitavom svojom sadržinom, uključujući i njegov inkriminisani deo, pre svega ilustruje samog pisca kao književnika koji, bez neophodne intelektualne objektivnosti i sposobnosti da društvene pojave tretira u njihovoj celokupnosti, govori o određenoj pojavi u Jugoslaviji, koja je, daleko pre literarnog kazivanja optuženog, društveno osuđena kao negativna pojava, suprotna tokovima razvoja socijalističkih društvenih odnosa u nas. Optuženi, bezmalo u tekstu čitavog romana, izražava svoj oponentni stav i omalovažavajući i odnos prema ukupnim društvenim zbivanjima u našoj zemlji. Međutim, društvena zbivanja o kojima optuženi govori u svom romanu, nisu predmet inkriminacije po čl. 174. KZ. Zaštita društva od takvog načina tretiranja određenih društvenih odnosa postignuta je zabranom rasturanja knjige.

S obzirom na izloženo, Vrhovni sud je našao da delo za koje se optuženi goni, po zakonu nije krivično delo, pa je zato, po pravilnoj primeni zakona, optuženi trebalo osloboditi od optužbe preinačenjem prvostepene presude na osnovu čl. 357. st. 1. ZKP.

Zapisničar, Predsednik veća-sudija, Sava Ivanić, s. r. Slobodan Radaković, s. r.

Za tačnost otpavka Upravitelj pisarnice BĐ. Miroslava Kovačević